

ZEMTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 1/2 (170/171)

1999. GODA 8. – 15. JANVARS

CENA 20 SANTIMI

KONSULTANTI: religejas lītas – prāvests Aļberts Budže, Raiņa ielā 21, Tilža, Bolvu rajons, LV-4572, tālrunis – 245-56312; mākslas vaicājumi – Pīters Gleizdāns, Bazneicas ielā 34, Rēzekne, LV-4601, tālrunis 246-23325; poligrafeja, izdevniecība – Jāns Eļksnis, Bazneicas ielā 28, Rēzekne, LKC izdevniecība, LV-4601, tālrunis 246-22298; dzeja – Ontons Slišāns, Upīte 2-13, Šķilbānu pagosts, Bolvu rajons, LV-4587; vēsture – Viktors Trojanovskis, R. Blaumaņa 17/18, dz. 6, Ludza, LV-5701; kultūrvēsture – profesors Pīters Zeile, K. Valdemāra 145/1-52, Reiga, LV-1013, tālrunis 27-361423; ekonomika – profesors Jezups Zeļonka, LJA EI Akadēmijas 1, Reiga, LV-1003; ūzemu biroja vadeitōjs – Aļberts Spōgis, Breslauer StraÙe 44, 48157, Mūnster, Deutschland.

LAI MEIGU 1999. GODU!

... Vīns pīdōvoj gūvi voi teļu,
Cyts – braucīni pa yudiņa ceļu,
Trešs – dedzeiga tērgūņa jauktū
Preci, kas guļuse plauktūs.

Na tūs, kū bogōtus turam,
Pulecynōt nūdūms "Zemturam" –
Nu pasauļa tōļajōm molom,
Nu sovas pat Latgolas solom.

Jys nasūla korstuma kolnus,
Bet nasabeist jau ari solnu;
Presis ballis jam nateik,
Jo vīnkōršums vysā tik pateik.

Un ar tū tod ari jys strōdōs,
Par vysu, kas vajadzeigs gōdōs,
Lai cylvāka goraspāks mūstas,
Lai dvēsele naaizīt pūstā.

Lai Latgola Latvejis saimī
Īt kūpā uz skaitstajū laimi;
Lai kotrys te izbaida cīnu
Ik stuņdi un kotru dīnu!

Lai latgaļu volūda dzeivoj,
Lai tykumi kai karūgi pleivoj,
Un saticeiba lai voldā ik sātā
Un tiktis var bazneicā svātā!

...Pasaraksteišonōs uz preses izdavumim, pēc analoga ar Saeimas vēlēšonom, kliust par taidu pošu vairōksuleišonas kampaņu, šamā ziņā nu lelajōm avizem naatpalik ari rajonu izdavumi, kuru reklamas plakati, ari pošu izdavumu radzāmōkōs vītas aktivōkim abonātōjim sūla gon nacarātas un vēerteigas bolvas, gon gondreiž voi paradizes lobumus. Nu vīnas puses taidā ceļā tērgōtōji un cyti the busines mans var tikt vaļā nu cytkōrt moz pērkamom voi vyspōr napipraseitom montom un pi kaida sludynōjuma ivitōšonas, bet naboga pasyuteitōjam rūdās vōja cereiba, ka jys nūšaus reizē divus voi trejs začus: tiks pi rajona ziņom un TV programmas, pi kaidas montas reizē un vēl varēs pasālūsteit, lai ari tys vysš teik pīdōvōts caur lotereju heppy play un jo nadabōsi, to pats vaineigs – nav laimes. "Zemturs", vadeidamis nu kristišu atzynuma, ka "na dōrgas drēbes slāvi padarēja" pīdōvoj tikai sevi: vysus tekstus latgaļu volūdā (vacajā veiskupa P. Stroda un vēl jūprūjom tūpūšajā jaunajā raksteibā), kuri aptvers kai leidz šam kulturvēstures montōjumu, esejas par nūvoda ivārojamōkajim cylvākim pagōtnē un tagad, informa-ceju nu draudzū dzeives myusu nūvodā un ūrpus tō, Latgolas augstskūlu studentu zynōtniskūs dorbūs, sadzeives un kulturas vaicōjumus šudiņ. Ar laseitōju latgališu acim pīsavērssiis politikas leiklūčim, kai leidz šam ari turpmōk publicēs vysu dzejniķu un stōstiniķu dorbūs... Vōrdu sokūt, šō izdavuma loppusēs laseitōjs varēs atrast vysu, ar kū Latgola izaceļ un lepojas storp cytim vaļsts nūvodim, vysu par jōs raibū un bogōtū dzeivi, jo avizeites štatūs, bez jau pazeistamajim cylvākim, kuri pikrituši byut par konsultantim sovōs nūzarēs, ir vysi nūvodniķi – jauni un vaci!

ABONEIŠONAS IZDAVUMI VYSĀ LATVIJĀ VĪNAM MĒNEŠAM 40 SANTIMI, TREJIM – LATS UN 20 SANTIMI, PUSGODAM – DIVI LATI UN 40 SANTIMI, DEVENIM MĒNEŠIM – TREJS LATI 60 SANTIMI UN VYSAM GODAM – ČETRI LATI UN OSTONDESMIT SANTIMI. INDEKSS TYS PATS KAI ARI OGRŌK – 3053.

Studentu klubeņi

TATJANA KULIŠEVSKA, II KURSS

MALDYNŌTIS NAĻAUN VACŌS SVĀTŌS GRŌMOTAS

Kū jyusim seņōtne tracej? Voi tys ir gryši, ka maldeitis naļau vacōs svātōs grōmotas?... Ka tik nalaime nanūteik myusu zemē? Vysus atkritejus nu atkriteju godsymta savōkušas jaunōs grōmotas...

Protopops Avakums

Par vacticeibnikim myusu dinōs nadzēdeisi tik bīži, bet beja laiks, kod par šō kristiēbas nūvirziņa pikritejim na tikai runōja — uz jim ar nauticeibu lyukōjōs krīvu patvaļdeiba. Jūs nūlōdēja pareizticeigōs prīsteri, par "vacōs ticeibas" sekōtōjim sacerēja legendas, par jūs dzeivi un sadzeivi interesējos rakstniki un mōksliniki. Nav saskaitams, cik vysnaidūmojamōkūs nūstōstu tautā kleida par vacticeibnikim.

Kotra religiska nūvirziņa liktiņš taid, ka, pat sasnādžūt augstu uzlīdōjumu, голу golā teik zaudāta vareneiba, pōrdzeivōta dziļa krīze un pat rūdas izzusōna, atstōjūt pīmiņu tikai vēsturniku pētejūmūs. Leidzeigs liktiņš pīmeklējis ari vacticeibu, kurai jau seņ aizgōjis pacālama pūsmis, bet tūmār jei pūlōs nūsatūrēt dzeivē, saglobōt pozicejas.

Pastōveišonas laikā vacticeiba pōrdzeivōjuse garu evoluceju, tōs kai patstōveigas bazneicas vēsture snādžas XVII godsymta vydā, kod plašas religiski sabīdriskas kusteibas, kas īgyvuse škeļšōnōs nūsaukumu, rezultatā krīvu pareizticeigō bazneica sadalējos divōs daļōs. Zynoms, ka XVII godsymta 40. godūs Krīvejā izarveidōjōs "Gūdprōteibas ceineitōju pulceņš", kurā pīsadalējos Nikons, tūlāk arhimandrits, protopopi I. Neronovs, Avakums, Daniils un cyti, izarvērēja mērki pareizticeibu atjaunōt tōs "teireiba", "izlobōjūt" goreigōs grōmotas un likvidējūt "nakōrteibas" bazneicas dzeivē, ivārojamōki "ceineitōji" — jau pīmynāti un cyti — pīprasēja veikt taidus pasōkumus, kai lyugšonu īlguma saglobōšonu, dažu ritualu nūteiktu vīnkōršošonu un vīnprōteigi pīprasēja padareit lykumeigu goreidzniku uzastōšonūs ar "pošu sacarātūs" mōceibu praksi.

Tūmār "ceineitōju" vīnprōteiba izarōdējos gaiseiga un jau 50. godu sōkumā pulceņš izjuka, bejušōs vīnprōteibas vītā storp jim rodōs napikōpeigs sovstarpejs kars, mīrmīleigūs nūtykumu tecējums pōrauga par nīknom ceinōm storp cylvākim, kuri beja klīvuši par nasamīrinojamim īnāidnikim.

Lai ari vysī pulceņa bidri vīnprōteigi beja par tū, ka "jōoizloboj" bazneicas grōmotas, bet atsaticēs dažāidi, kai tū dareit. Pīmāram, Nikons uzstōja, ka tōs jōpīskajōj bizantīšu paraugim, apsaspīde ar Konstantinopoles patriarhu Paisiju, Avakums tūtīs napīkryta, ka grōmotas jōatteirej nu klīdom, protestēja pret oklu sekōšonu grīku paraugim, izarstōjōs pret jaunivadumim bazneicā, kuri beja vārsti uz atškīreibu likvidēšonu krīvu un grīku divkolpōjumu praksē.

1652. godā Nikons tyka īcalts patriarha omotā un jau nōkušō goda martā eparhejom un klūsterim izsyutēja ukazu ("pīmiņu"), ar kuru ivīse dažūs jaunynōjumus, tymā skaitā krīsta zeimes mesšonas ar divim pērstim vītā lyka tū dareit ar trejim, divkolpōjuma laikā "aleluja" saceit na divas, bet trejs reizes utt. Šūs jaunynōjumus 1654.—55. godūs atbalstēja bazneicas sapulce. Atsaklōjōs Nikona vēlme reformas izmōntōt bazneicas centralizacejai un pastyprynōt patriarha varu.

Tai konflikts storp "gūdprōteibas ceineitōjim" nūvede pi tō, ka pulceņš beidze pastōveit, izarveidōjōs divas naideigas nūmetnes, kotra nu krom pretinikus apvainōja atsakpōšonā nu "pareizōs ticeibas". Vīnā nu jōm izarōdējos cars un patriarhs, utrā — Avakums un jō leidzgartniki, bet tai kai "ceineitōji" pōrstōvēja galma goreidzniceibu, to jūs škeļšōnōs radēja plaisu ari vysā krīvu pareizticeibā. Tei daļa, kura sekōja Nikonam, vadēja "atjaunōtū", kū pretiniki nūsauce par nīkoniskū, bet Avakuma sekōtōji pasludynōja sevi par "senejōs

gūdprōteibas" pikritejim voi "vacōs ticeibas", tai likūt pamatus vacticeibai.

Rodōs divi strāvōjumi: voldūšō pareizticeiba un vacticeiba, kas beja pret jebkaidim jaunivadumim reformas ceļā. Tī naatzyna krīsta mesšonu ar trejim pērstim, īšonu pret sauli (pa saulei vītā) divkolpōjuma laikā, četru голу krīstu, vōrda Jezus raksteišonu ar divim i — Iesus, un tai tōļōk. Taidā veidā "vacō ticeiba" pyrmsōkumūs atsāskēirēs nu voldūšōs pareizticeibas ar na vysai nūzeimeigom detaļom. Reformas vaicōjumu galeigai izškēršonai 1666. godā bazneicas saits (tō dorba nu 1667. goda pīsadalējos ari divi austrumu patriarhi). Nasaverūt uz tū, ka pats Nikons pēc streida ar caru 1658. godā beja atstōjis patriarha katedru, nūtišōts un galeigi pazamōts, jō bazneicas reformu apstypriņōja.

Pēc tō, kod 1667. goda majā saits vacōs ticeibas pikritejus atzyna par škeļtnīkim un atstōdynōja nu tōs, jī nūklīva 1649. goda "Nūlykuma" varā, saskaņā ar kuru nūzīgumi pret ticeibu un bazneicu tyka sūdeiti ar nōvi, bet sōkumā bazneicas škeļšōnōs vadeitōjus vīn izsyutēja, kusteibas daleibnikim vojšōnas uzkrīta tikai tod, kod ceinā isasaistējos plašas tautas masas. Vēl caram Aleksejam Mihailovičam dzeivam asūt (tys ir — leidz 1676. godam), sōce pasarōdeitis ukazi par škeļtnīku syuru vojšōnu leidz pat sadadzynōšonai, jō jī napasakļauņ sasamīrinōtis ar oficialū bazneicu.

Ceīņa nanūdzya, atseviškūs gadējumūs aizgōja pat leidz bruņōtom sadursmem ar valdeibas karaspāku. 1682. godā "par lelu naslavi cara mōjai" protopopu Avakumu ar tyvōkajim leidzgartnikim sadadzynōja sōrtā. Kod 1685. godā pasarōdējos carīnes Sofijas "Roksts", kurs reformas pretinikus pasludynōja ōrpus lykuma (ši roksti paredzēja pat taidu cītsirdeigu sūda māru, kai napikōpeigūs reformas pretiniku sadadzynōšona), vacticeibniki nūklīva īpoši baismā stōvūklī — jūs nažēleigi vojšōja. Par ticeibu gōja būjā daudz cylvāku, sankejas aizvīn pasastyprinōjōs. Plaši izarpatējōs masveideigas bēgšonas un taidas izuveru parōdeibas, kai masu pošsadadzynōšonōs. Dasmymim cylvāku — jaunu un vacu, sīvīšu un bārnū, dzīdūt religiskūs psalmus, sasapulcējōs izarvadzāt kūka byuvē, styngrī aizvēre durovas, pasalyudzēs un āku aizdadzynōja.

Napasakļōvušis patriarha Nikona bazneicas reformai "vacōs ticeibas" sekōtōji, pareizticeigūs prīsteru un carisma dzeiti, atstōja dzymtōs vītas, aizgōja uz kaimiņu zemi, īciteigu pret religiju Ržēcū Pospolitu. Tei beja konfederatīva valsts, sastōvūša nu pūļu Krīņa un Leļōs Leitovas, Krīvejas un Žemeitejas kņazistes, kurā itylpa Leitovas austrumu daļa, vysa Boltkrīveja un Latvejas austrumu daļa — Latgola. Symtu godu laikūs tautas tei beja protušas izarveidōt mīreigas leidzāpastōveišonas modeli, kū izeimēja religiskō tolerēnce un etniskō sadarbība storp latgališim, leitovišim, boltkrīvim, pareizticeigim un katōlim, ebrejim un tatarim. Karali un lelknāzi prota nūkōrtōt atticeibas storp padūtīm, lai izarvaireitūs nu ikšejim religiju karim. Šys vēsturiskōs liceibas aspekts dzīli īgula tautas atmiņā un ļūti izeitsmeigi pasarōda myusdinu Latgolā, pasorgojūt tū nu cītsirdeibas un varmōceibas. Pīļsātōs dažāidu konfeseju dīvnomi stōv blokus pi vīna laukuma — tys nav īdūmojams ni lelōkajā skaitā Eiropas valstu (atsacerēsīmēs franču hugenotus un katōļus Bārtuļa nakti), vēl jō vairōk Moskovejā, kur kotrs "naeistais pareizticeigais" tyka uzskateits par galeigu valsts nūzīdzniku. Krīvu vēsturnīks S. Solovjovs roksta, ka imperatores Jelizavetas Petrovnas valdeiba pīprasēja Ržēcas Pospolitas seimam atgrīzt bēglu milionus.

Taidā kōrtā vacticeibniku pyrmōs grupas Latgolas teritorejā, kai zipoj "Degucas hronika" un "Leitovas hronografs", pasarōdējos vēl 1659.

godā, bet 1660. godā pi tagadejōs Daugavpiļs, Līgunīšku sādžā, jau tyka calts lyugšonu noms, "pyrmais seņslāvu kristianisma".

Vacticeibniku pīplyudums tur-

pyņōjōs vēl kaidu pusgodsymtu, te jūs nīvīns navōjōja par ticeibu. Pēc izarveidōšōs īceļōtōji beja nu Novgorodas, Pleskovas un cytim Krīvejas zīmēlritumu apgobolim, apsametēs dziļūs mežūs, lels vairums palyka Ržeknes, Daugavpiļs, Plūkstes un Jākubpiļs apriņķūs, nūsadorbōjōs ar zemkūpeibu un vāļōk sekmeigi tērgōjōs. Dažas kūpas izarveidōja vacticeibniku skūlas — "laseitprastneicas". 1786. godā Ržeknē bejuši 1651 īdzeivōtōjs, nu jim — 366 vacticeibniki.

Bēgšona nu Krīvejas zīmēlritumu plaši izarvērēs XVIII godsymta pyrmajā pusē un īpoši Pītera I reformu rezultatā, kuras smogi nūspīde tautas masas un vysgryutōkā stōvūklī izarōdējos vacticeibniki, kurim beja ligtas tikpat kai vysas piļsūņu tīseibas. Jim beja jōvolkoj īpošas drēbes, jōmoksoj par bōrdas nosōšonu, uzlyktas dubultnūdavas. Na vēlti Pīteri I pīskaitēja Antikrīstam, jō ticīs saceits, ka tam jōpasarōdūtīs cara izskotā — pēc vacticeibniku dūmom vysas pazeimes rōdējušas teiši uz jū.

Bāgūt nu vojšōnom, vacticeibniki leidza jēme sovus svātumus — senejōs īkonas "vacajā rokstā", seņ īspīstas grōmotas un rūkrokstus, rūtōtus ar mōkslinīcyskim īlykumim, tōpēc par vysu, kas sasaglobōjis sovā pyrmatnejā veidā, jōpasateic vacticeibnikim. Nu paaudzēs uz paaudzēs gōja senejī rūkrokstī un tāvu ticeiba, jī saglobōja sovū seņču tradīcijas un ritualus, na tikai atvairēja vysus jaunynōjumus, bet vīnmār ar drabūšu sirdi atsaticēs pret vysu patīsī krīvyskū, un šōs jyutas īznes cauri godsymtim.

Tūmār pareizticeiba napalyka vīnōta. Jau XVII godsymta beigōs sadalējos popu un bezpopu bazneicōs. Pyrmajā beja vairōk pikōpeigi nūskaņōtas grupas — bogōtōkō daļa, kura ekonomiskō stōvūklā dēļ nagribēja sabīdrēibas pamateigu pōrmaiņu un tīcēs uz īzleigumu ar valsti un voldūšū bazneicu (bogōti nūmetniku ļauds, tērgūni). Popoviši, naatzestūt Nikona reformas, saglobōja pareizticeigōs bazneicas ritualus un nūslāpumus un jūprūjom atzyna napīcīšameibu kulta kolpōtōjim byut īpošā stōjā. Vysvairōk apstīstō daļa (leļōkū tīsu zemniki) kategoriski atsacējos nu nīkonianisma, napasakļōvēs valsts varai, caru uzskatejā par antikrīstu, voldūšu bazneicu — antikristianisku, jeretīsku un organizēja bezpopovīnu. Bezpopoviši nūraideja goreidzniku institutu (nu šejīnes ari strāvōjuma nūsaukums) un, kai sekas tam, jim izzuda dažī nūslāpumi, kuru veikšonai it kai vajagūt goreidzniceibas. Bezpopovīms galeigi izarveidōjōs XVII godsymta 90. godūs un kai vysvairōk naideigi nūskaņōti pret valsti šō strāvōjuma pōrstōvi tyka ari vairōk pakļauti smogōkom represejom.

Bezpopovīma svoreiga īpašeiba beja praseiba pēc vyspōrejas nasalaulōšonōs. Sōkumā tū motivēja ar pasauļā tyvū голу un asketiska dzeives veida napīcīšameibu — ziņas, ka atkriteji nūlīdz lauleibas dzeivi, pasarōdōs jau XVII godsymta 80. godu sōkumā.

Vīns nu golvonim nūslāpumim kristeigajā bazneicā ir "vokorēdīņš", kam, kai zynoms, vajadzeigas "svātōs vēltes", kas, saskaņā ar bazneicas nūteikumim, var byut sagatavōtas vīn personai, kurai goreidznika tituls, bet tai kai bezpopovīzmā taidu persūnu nav, vajadzeja atsaceit nu šōm "dōvonom". Rakstureigi, kai vairōkas taidas kūpinas nu tō ari atsacējos. Vacticeibā lelas īzmaiņas pōrdzeivōja ari taidūs nūslāpums, kai kristeišona — ar krīvu pareizticeibas kanonim nūteikts, ka šys nūslāpums, kai ari vysi cyti, izpyldams vīn persūnai, kam ir goreidznika tituls, bet tymūs pošūs kanonūs paradzāti ari izjāmuma gadejumi, kod kristeiti var kurs kotrs "mērsteigais" (pīmāram, jō nav prīstera, jō jaunpīdzymušais var nagaideiti nūmērt). Bezpopovīzmā šys izjāmums tyka pījimts par nūteikumu un kristeiti var jebkurs ticeigais. Dažōs grupōs, kuru sōkumi

meklejami Spasa kusteibā, kur nav "eistas prīstereibas", kristeišona vyspōr nanūteik. Popovīzmā kai papyldynōjums pi krīsteišonas ir izartrōdōta tai sauktō "čynu sistema",

ar kuru vacticeibā tyka ivīsti nīkoniski prīsteri un īrnydas nīkonīši — taidu "čynu" beja trejs: — "pyrmō" — pōrkristeišona (atkōrtōta kristeišona, pīsavīnojuēt vacticeibai) "utrō" — atkōrtōta īsvēteišona, "trešō" — nīkonovišu atkriteju nūlōdeišona.

Bezpopovīzmā sovpatēigi nūrit nūžālas nūslāpums, kam pamatā škeļšōnōs skūlōtōju nūvalātō "brōļa spovede brōļam", bet dažōs grupōs tū aizvitōj "spovede zemei" un "spovede dvēselē".

Pyrmsōkumūs vacticeibniku popovīzms pi tō sovryupynōšonōs beja bāgulojušais, nūsaukts tai tōdēļ, ka kulta kolpōtōju lela daļa, kurim nabeja sovū bazneicas hierarheju, tōs ryndas aizpīldēja ar goreidznīkim, kuri pōrgōja ("pōrbāga") nu nīkonīšu bazneicas, veicūt sovdaibeigu "atsateireišonōs" ritualu.

Popovīzms vēl dālējōs ari vīnā cytā formā — vīntycātōjūs, kuras bazneicā, izarveidōtā XIX godsymta beigōs, divkolpōjumi nūtyka pēc vacajōm, tys ir, pyrmsnikona bazneicas grōmotom. Bazneicas vadeibu un prīsterus izarvadzējos pareizticeigōs bazneicas veiskupi. Cara valdeiba, dūdūt atļōvi vīnticeibas bazneicai, tū uzskatejā kai sovdaibeigu pakōpīni vacticeibniku pōrejai uz oficialū pareizticeibu. Bet ticeigi pret tū atsaticēs ar nauticeibu un tai tei napīldēja oficialōs varas pīškertū lūmu.

Storp vacticeibnikim bezpopovīšim beja divas strōvas (saskaņas) — feodosiši un pomoru (vygoviši). Nu Vacticeibniku popovīšynas pomoru saskaņa atsāskēire ar tū, ka nūlīdze trejs nu septenom kristīšu nūslāpumim: goreidzniceibu, īsvēteibas un elejīsvēteibas, bez tam, jī atstum bazneicas hierarheju, nu divkolpōjumim īzslādž lyugšonas un darbeibas, kū bazneicu statuti uzlik prīsterim, bet tys nanūzeimoj, ka pomoru saskaņā nav kulta kolpōtōju. Taidi ir, bet jim nav prīsteru titula, jūs sauc par audzynōtōjim. Praktiski jī nu popovīšu draudžu prīsterim atsāskir vīn ar tū, ka naveic jau pīmynātūs kristīšu nūslāpumus, bet vysā cytā, byuteibā, spēleji tū pošu lūmu, kū ari prīsteri. Bezlauleibu pīprasējums, ōrpassauļs — tī ir antikrīsta valsteibas un jebkaida saskare ar jōm tyka uzskateita par grēceju.

Pakōpeniski, ar ekonomiskajōm īzmaiņom kūpinōs, mainējusēs ari pomoru ideolegeja — vygoviši nūsadorbōjōs ar zvejniceibu, kažukōdu un jyuras zvēru medeibom, lūpkūpeibu, labeibas audzēšonu, atsateistējos tērdzniceiba. Apmetnes klīva par ivārojamim tērdzniceibas un ražōšonas kompleksim un šymūs apstōklīs pomorim naizadevēs izarvaireitūs nu pastōveigim un styrim kontaktim ar "antikrīsta valsteibu". Ekonomiskō stōvūklā īzmaiņas un īpašuma uzkrōjumi radēja napīcīšameibu nūdūt tū montōjumā, tōdēļ pomori atsacējos nu obligatōm bezlauleibom un ar lykumu ivīse piļsūniskas lauleibas, pīrōdūt, ka tōs faktiskōs ir vīnleidzeigas ar nūslāgtom bazneicā.

Tūmār daļa vacticeibniku, kura golvonīkōrt sastōvēja nu bezīpašumnikim un tōdēļ beja vysvairōk apītī, naatzyna šūs jaunivadumus un bezpopovīzmā XVIII godsymta sōkumā nūsārbežōjōs tai saucamō Feodosija saskaņa, kura, pretstōtā cytim pomorim, jūprūjom pīprasēja bezlauleibu dzeivi, asketizmi sadzeivē, naatzyna ni dubultōs nūdavas, kū ivīse Pīters I, ni lyugšonūs par caru. Pēc jūs dūmom, nātraucāts volda antikrīsts, tōdēļ pat pīspīdu satīksme ar ōrpassauli jōizpērka ar lyugšonu un klaneišonūs leidz zemei. Pīmāram, tai sauktū "Pūļu statuti", kū feodosiši pījēme 1751. godā, par preču īgōdi tērgā lyka veikt 300 paklanceišonōs leidz zemei, par grīšonūs laiceigajā tīsā — 2000 taidas pasaklanceišonōs un tai tōļōk. Pyrmajūs feodosizma eksistenceces godūs tōs vadeitōju pyules beja vārstas uz vīnaidteigūs īzlocaciju nu apkōrtejoj pasauļā.

Krīvu vacticeibniki Latvejā sovā lelōkajā vairumā pīdarēja pi tai sauktō fedosija rita bezpopovīzmā, kai saceits "Feodosija Vasiljeva dzeivesstōstā", šei saskaņa rodusēs sādžā Kresteckij Jam Novgoroda zemē, nu kurīnes šōs mōceibas pamatlicējs Feodosijs Vasiljevs ar leidzgartnikim, bāgūt nu vojšōnas par ticeibu, 1699. godā pōrsacēlēs uz Pūleju.

1882. godā Ržēcā (Ržeknē) nūtyka lels saits, kū sasauce, lai apstypriņōtu feodosišu pamatnūteikumus, jō ryupnīcyskajūs centrūs daudzī ticeigi tūs pōrkōp "bez jēlkaidom bailem dolūt ēdīni un dzērīni ar svešticeibnikim un pat cytzeimīšim, dzer tēju ar cukru, lītōj konditorejas capumus, nosoj vōcišu drānas un tamleidzeigi". Osi streidi feodosišim rodūs vaicōjumā par lauleibom, ar kū tīši saistējos pracātu kūpinas lūcekļu pīlaisšonas pi kūpeigom lyugšonom, problema. Nīvīns vacticeibniku sairts nabeja bez tō, lai šys vaicōjums tai voi cytaidōk natyku calts, īrūsnyōts storp "laulōtim" un "nalaulōtim" kūpinas lūceklim, kura sadalējos divōs masamīrynomōs nūmetnēs.

XVIII godsymta utrājā pusē par vacticeibas ivārojamim centrim beja klīvušas Rēzycas (Ržekne) un īpoši Dinaburga (Daugavpiļs). Saskaņā ar dokumentim vairōkōs piļsātōs (pīmāram, Daugavpilī) dzeivōja "bezpašu" vacticeibniki, pi tam "na tikai cytpīļsātu, bet ari nu cytom gubernom". Īspējams, tī beja taidi, kam dūtājā breidī navarēja nūformēt pōrišonu cytā kastā.

1837. godā Daugavpiļs apriņki dzeivōja 7785 vacticeibniki, Ludzas — 1589.

1842. goda decembrī īznōce lykums par saškālušū sektu īdalējumū pēc jūs "kaiteiguma", saskaņā ar kū vysas vacticeibniku grupas un saskaņas beja sadaleitas "kaiteigōkajōs", "videjōs" un "mozōk kaiteigōs", pyrmajā pīskaitēta lelōkō popovīšu daļa. 1847. godā ar imperatora pavēli tyka apstypriņōts "Slepena padūmdēvēja komiteja škeļtniceibas lītōs", pēc tam slāgtas vacticeibniku skūlas un ivārojamī sasamozynōjōs lyugšonu nomu skaits.

1862. godā Latgolā dzeivōja 25183 vacticeibniki.

Tikai 1883. goda 3. majā valsts padūme pījēme lāmumu par "dažu piļsūnisku tiseibu dōvynōšonu škeļtnīkim un goreigūs vajadzeibu pīkūpšonu", ar kuru vacticeibniki īgiva tiseibas sovus divkolpōjumus izardeit kai privatmōjōs, kai ari tam pīskaņōtōs telpēs; tyka atļauts remonēt lyugšonu nomus, atvērt ogrōk aizeimīgōtūs un tai tōļōk. Šam lykumam beja nūteikta lūma vacticeibniku kūpinu legalizacejā un tūs tīsyškō stōvūklā nūstypryņōšonā.

XIX godsymta sōkumā pōrceļōtōju vacticeibniku pamatmasa apsamete Daugavpiļs un Ržeknes apriņķūs, mozōkā mārā Lūcinas (Ludzas) apriņki, par lobōkim sev jī uzskatejā apriņku austrumu daļas tyvōk apvydim, kur pōrsvorā beja krīvu dzeivōtōji, pi krīvu rūbežom — Majīnovkas, Uzvoldas un Krōslavas pogostim Dvīniskas apriņki, Makašānu un Tyskodu pogostim Ržeknes apriņki; ivārojams daudzums nūsāda ari Vyšku, Leiksnas, Osyunes un Kapiņu pogostūs Dvīniskas apriņki, Kaunatas, Ružynas un Rozenmuīžas pogostūs Ržēcyas apriņki.

Jau 1905. goda 17. aprēlī cara valdeiba izdeve ukazu, saskaņā ar kuru nādaudz tyka paplašynōtas vacticeibniku tiseibas, tymā skaitā uz lyugšonu nomu ceļtniceibu un jaunu draudžu atklōšonu. Šō poša goda oktobrī tyka īzīņōts manifests, kurā kūpā ar cytim sūlējumim pasludynōta ari religijas brēiveiba. Pēc goda, 1906. goda 17. oktobrī, izdūts lykums par vacticeibniku kūpinom, saskaņā ar kuru jī sovās draudzes un organizacejas varēja veidōt, sajamūt juridiskas persūnas tīsibas, atvērt bazneicas un skūlas, byuvēt zvonu tūrņus; goreigōm persūnom, kū izarveija kūpinas divkolpōjumu veikšonā, tyka pīškerti priķtnīku un mōceitōju omoti, atbreivojūt nu īsaukšonas kara dinastā. Latvejas vacticeibniki nu šō lykuma īteikumim vadējos leidz 1935. godam.

Turpynōjums sekōs

VILIS KRIŠTOPANS,
MINISTRU PREZIDENTS

A. Kauzes foto

KOTRAM nu Jyusim ir sovas simpatijas politikā, tēpēc, iespējams, ka dažās jautājumās myusu uzskoti nasakreit. Tūmār asu pōrlīcynōts — myus vysus vīnoj ryupes par giminem, par valsts un tautas uzplaukumu. Tīši tys mani idrūšynōja grīzītis pi Jyusim ar šū vēstuli.

Jyus pazeistat mani un koleagus "Latvejas ceļā" — Anatoliju Gorbunovu, Aiju Pōču, Kristianu Lībani, Andreju Pantelējevu, Reigas dūmes priekšsādātōju Andri Bērziņu un cytus. Jyus pazeistat myusus un zynot myusu dorbū. Lai gon mes apsazynomēs, ka na vysu sūleiti un icarātū asom piļneibā paveikuši, tūmār, likūt rūku uz sirds, varam saceit, ka asom strōdōjuši gūdprōteigi.

Ari pats asu gondareits par sovu dorbū Satiksmes ministrejā, lai gon na vīnmār ir gōjis vīgli. Dažkōrt asu pasacejis kaidū osōku vōrdū, beja jōpījam ari pyrmajā breidī na vysai populārī lāmumi. Bet vīnmār asu ceptis izskaidrēt un pamatōt tūs vyspyrms pats sev, tod cytim. Pasateicīs vysim, kas mani ir atbaļstējuši un dāvuši spēkus strōdēt tōļōk.

Šudīņ, vārojūt satraucūšūs nūtykumus

JŌNS AĻNS, RUNDĀNI,
LUDZAS RAJONS

LPI SEPTEITAJĀ

ATSKOTS, PŌRDŪMAS, VĒĻMES

Sōkums. Nūbeigums 4. lpp.

Var saceit ari tai — Ludzā, VII konferencē nūtyka Latgolas Pētnīceibas institūta atdzimšana — tū pirōdējā atvastūs oficialūs un pošdarbeibā sagōdōtūs pirōdejuumu skaits, nu kurim veidōjōs objektīvas zynōniskas rekomendacejas un tōs beja ar cereibom par valsti, ar kotra styngru atbildeibu par vysu. Šamōs dīnōs ar myusim beja, uz jōm daudzus godus vede nalaikis Jōns Cybuļskis... Kōdreiz Gulagā nalela auguma zeks Jōns Cybuļskis, ar izstīptom rūkom un pasakōpīs uz akmiņa, atsapserīs pret kravas mašynas bortu aicynōja divus taidus pošus zekus akmiņus veļt jam pa muguru, lai ōtrōk izpīldeitu normas lautzuvē un dreizōk varātu atsagrīzt dzimtinē... Tai veiri, mainūtīs, beja par bolstim, ašnainom mugorom un cereigom sirdim, un daudzkōrteigi pōrpīldeja normas. Tī Gulaģā skaidrā J. Cybuļska rūkroktā topa dzejūli, veidōjōs latgaļu volūdai Aleksandra Daja cīneiga skaidrojōšō vōrdneica...

Bet šūgod maņ Ilmars Silkāns, Bronislava dāls nu Rēzeknes, parōdēja, ka gondreiz pusei latgaļu ir leišū vōrdi, leidzeigi sanskrytam, kuru vacums 4—6 tyukstūši godu. Leidzeibas skaidroj, ka Kaunata un Kauna ir vīnas izceļsmes vōrdi, ka taidi ir Kriši un Krišjōni, Vaiši un Indrāni, Brahmani un Bojari, vēdas

SVEICYNŌTI
JYUSMŌJŌS!

Krīvejā, mani vēļ vairōk nūstasyprynoju pōrlīceiba, ka tys pōrmaiņu ceļš, kū Latveja uszōce leidz ar naatkareibas atgyšonu, ir bejis pareizs. Šys dorbis jōturpynoju ari tōļōk, par golvonū mērki izvyrūt kotras gimines, kotra cylvāka lobklōjeibu, tōpēc valsts politikas pamatā turpmōk byus: stabils lats un stabilas cenas, styngra nūdūklū ikaseišona, penseju paaugstynōšona, sakōrtōti celi, atbolsts skūlom un veseleibas aizsardzeibai, bet pats golvonais — jaunās dorba vītas.

Munā giminē aug trejs bērni. Dūmojūt par jūs nōkūtni, es skaidri zynu — nīkaidis saimnīcyskais uzplaukums nabyus iespējams, jo Latvejā dzeivojūši latviši un cytu tautiebu cylvāki nadzeivōs saskaņā. Labi apzynūs, ka pagōtnes rātas sādzeis, bet napazuss, ari maņ nav svešs ryugtums par pagōtnes pōrsteibom. Vysa muna dzymta — vacmōte un vactāvi, mōte un tāvs tyka izvasti uz Sibireju 1949. goda 25. marta naktī, pats asu dzimis Krīvejā, Omskas apgobolā, tūmār apsazynūs, ka myusim nav cytas spējas, kai sovstarpejōs cīnas, sovstarpejōs izpratnes ceļš. Myusim ir jōatbolsta Latvejai lojalūs cyttauitšu isakļaušonōs Latvejas sabīdreibā, veicyntūt izgleiteibu latvišu volūdā, īsaistūt kulturā, sportā. Naatstumsim tūs, kuri patisi vālas runēt latviski, kliūt par Latvejas pilsūnim, dzeivēt Latvejā.

Myusim pošim ir nāpicīsama tautas vīnōteiba un saticeiba, ticeiba sovai valstei, kotra poša dorbs šamā zemē, kur aug myusu bērni un mozbārni, kura ir vysu myusu Latveja.

Savīneiba "Latvejas ceļš" nūsaukuse mani par sovu kandidatu ministru prezidenta omotam — asu gotovs uzajimt šū atbīldeibu.

Vyss, kū Jyusim varu šudīņ sūlēt, ir muns dorbs.

Ar sirsneibu un cīnu!

Taidas vēstules nu tūlīk deputata kandidata 4. sarakstā "Latvejas ceļš" sajmēme daudz, tagad jūs autors jau patīšam ir ministru prezidents un jaunās valdeibas golva. Apsveicam V. Krištopana kungu ar icarātū uzvaru un lelū omotu, vōrdi jō vēstulē ir ari kai darbeibas programma — lai ir veiksmē tōs pīpīldeišonā!

un smirdi... Myusim, ludzōnīšim, jau sen lela vēlme, lai zynōtneica Anna Salceviča, kūpā ar cytim latgaliski runojūšajim, uzajimtūs kompetenti pabeigt Jōna Cybuļska myuža dorbū, pāpīldīnūt tū ar cytim ietejūmim un etnografiskom ilūstracejom, kai tys dareits, pīmāram, Ineses Rubertes "Vōrdū klētnā", kū izdeve "Zvaigzne ABC" 1997. godā, nu kurīnes jīmti taidi jēdzīni, kai grīztaukas, Stāmerinis sagša, Austrys kūks (kai taida poša nūsaukuma dzejūļš O. Kūkojam), skutuļš (kura razōšona myusdīnōs varātu dūt pelņu, jo metala trauki dōrģi, plastmasas — naveseiģi), slītenis (taidu pēc Zaigas Gailēs īteikumim izbyuveju ari es uz yudīņa āderes un kura godu styprynūšū spēku jau 1990. godā atklōja Antas Rugātes meitas gimīne, cimōjūtīs zemnīksaimnīceibā "Aleksandri") un tai tōļōk. Dūmoju, ka J. Cybuļska vōrdneica varātu byut taida, lai, saceisim, pi vōrda "režģinis" byutu zeimējums un pamōceiba, kai jōs izgatavēt poša rūkom...

Kotru reizi, sajamūt "Zemturī" acim un sirdēi pyrmū kontaktu ar vēļ dzeivajom latgaļu cilēm veidoj prāvesta Alberta Budžes atskoti par draudzū dzeivi. Beju ļūti priceigs, kod O. Kūkojs ipazeistynōja ar itū gūdojamū un energiskū prāvestu, kura nūteiktū, styngrū gaitu beju pamanējis Ludzā uz īlas, kod izkōpu nu Rundānu autobusa, kod ari uzzišnēja dūma ar jū pōrsprīst Zylupes nūvoda krīvolūdeigūs problemas, izmērštūšōs draudzēs šamā apvydā. Jo par mērsonas un dzimšonas atficeibu koeficientu republikā pījam skaitli 2, to te tys ir nu 7 leidz 9, bet

...GODI AIZRITĒJUŠI, kūpš Latgolai izadevēs apsavīnēt ar brōļu tautu Latvejā. Godi... Cik gryuti, cik sōpeigi, lai cik tū smogi bejuši — tūmār nūzeimeigi. Lelais Laiks ir tys apstypriņūšais līcinīks.

Kū soka vēsture par šim satraucūšajim, sōpu celim?

Gribūt nagribūt jōmiņ arhīva materiāli, tō nu jīm, pēc kura leidz šam pastōv tikai minejumi — voi taidis vēļ atrūdams? Rakstnīkam Viktoram Līvzemnīkam (Lyuzinīkam) bija laime uzīt šūs materiālus, kuri dziļdziļā slepenībā, aiz trejdevēnim "soveršeno sekretno" zeimūģim beja nāpējami pat akademiskajim myusu zynōtnīkim. Kas tod ir šī "materiāli", tik lelā slepenībā turāti? Tī ir dokumentāli pīrōdējumi par latgaļu namiteigū ceļu, lai atsadaleitūs nu krīvu patvaļas, nu verdzyskō stōvūklā Vitebskas gubernā. Tī ir varīneigas, izmīseigas ceļas materiāli, kas līcīnoj, ka na vīgli latgalīšim nōcēs tikt pi izgleiteibas, pi gora gaismas, Dīva pīlyugšonas.

Dimžāl, voi šūbreid tyktu atzeimātas Latgolas dīnas, jo jei nabyutu sasavīnōjusēs ar brōļu tautom zemgalim, sēlim, kūršim, jo na taidi mūdīnōtōji kai Nikodemus Rancāns, Francis Trasuns, Francis Kempis, Valerija Seile, brōli Skryndas un vēļ daudzī jo daudzī cyti. Jōmiņ taidis fakts, ka jī beja izgleitōti — teologi jeb bazneickungī, īnženīri, skūlōtōji...

Rakstureigi, ka šī darbinīki izgleiteibu gīvuši navys Reigā, Leipciģā voi kur cytur, bet Pīterburgā — tūlīk tei beja latgalīšim tyvōk pīitama, nakai vōcyski uzpyuteigō Reiga. Latgolas atmūdas darbinīki nōkuši tikpat kai nu vīna nūvoda, golvonīkōrt — Naurānim, Rogovkas un tyvōkim cīmim, kas sovā laikā skaitējōs pi Zajmūižas.

Mīnskā Valsts centralajā arhīvā atsarūn 1847. goda mūižu zemu inventarīzacejas grōmotas, īsaverūtīs jīmōs, atsaklōjas kaida naparosta aina:

SŌKSIM NU
GOLA!

Rezultatus pasyuteišonā uz šō goda 1. janvārī zynomā mārā īspaidōja tys, ka pārņ "Zemturam" tai ī naizadevēs īznōkt pylnā apjūmā — vysūs 48 numerūs — leidzēklū tryukuma dēļ, 1998. godā palīkom vīn pi 38 numerim. Četri nu jīm sagatavōti un ir tipografējā "Latgales druka" Rēzeknē, pōrejīm atlaseiti materiāli un vēļ jūprijom ceram, ka moz pāmozam šūgod varēsīm tūs pīgōdēt pasyuteitōjim un ari tīm, kuri pērka mozumtērdzīceibā, lai varātu pāpīldīnēt kompleksus.

Šūgod pasyuteitōju uz 1. janvārī un nōkamīm mēnēšim beja moz, kotram īznōkušōs avīzes tiks nūsyuteitas ar īzdevejā poša rūkom, vairōk cepšīmēs pīgōdēt mozumtērdzīceibai. Lai ari jōatsazeist, ka kritnu laiku pyrms godu mejas vysim latgaliskūs un daleji latgaliskūs rajonu posta nūdaļu direktorim tyka pīsyuteitas vēstules ar lyugumu pasīnteresētīs, cik jūs lauku nūdaļēs

VLADIS RIČIKS
LATGOLA... ZVAIGZNE TU MŪRĀ!

pīmāram, Zajmūižas dzymtcylvākam (uzskaite, prūtams, krīvu cīnavnīku volūdā) ir tik un tik bārnu, tys ir, tik un tik dorba spējeigu kolpu, tik un tik zyrgu, gūvu, vērsu, vystu, apkolpōjamōs zemes, tik un tik dīnas jys īt klaušōs pi mūižnīka Rozena, moksoj nūdavas... Var apjukt, cik "nabogs tys aspīstais dzymtcylvāks", jo salīdzynoj ar šū pošu vītu šudīņ. Te nu beja, kai smejīs, dzymtcylvāks! Tōpēc jau varēja bārns skūlōtīs syuteit uz Pīterburgu... Tōpēc izagleitōjōs Rancānu dzymta! Un tōpēc tik latgalisks šys nūvods, tōpēc nu tō nōkuši ari tagadejōs Latvejas vīni nu gaišōkajim prōtim, calmīlūzi.

Dīvs sorgoj šū zemeiti, sovā žēlesteibā tū svētej.

Ar taidom dūmom sirdi nu daudzom vītom 24.—26. aprēlī Latgolas sirdī Rēzeknē īsarodōs gūda cylvāki, lai atzeimātu 80. godadīnu nu 1917. goda vēsturiskō kongresa, kod tyka izlamts par atsadaleišonūs nu Vitebskas gubernas, lamts par apsavīnōšonūs ar pōrejū Latvejas daļu — Vydzemi, Kūrzemi, lai pi Krīvejā nupat paslūdyntōs Kerensas pagaidū valdeibas radeitu autonomu Latveju. Var pīzeimēt, ka tamōs dīnōs Rēzeknē pleivōja na cariskōs, īmperiskōs Krīvejas karūgu krōsas, bet kai īzacyņōjums tam — latgaļu sorkonbolt-sorkonais, kū pēc goda pacēle kai vysas Latvejas valstyskū simbolu. Ar taidu krīsteigi patriotiskū dūmu, zam pleivōjūšajim sorkonboltsorkonim breivesteibas karūģim Mīra kopūs nūtyka atceres breids pi 1917. goda kongresa rūsīnōtōju Franča Trasuna, Nikodema Rancāna, Vladislava Rubuļa atdusas vītom.

25. aprēlī beja svīneigs dīvkolpōjums Jezus Sīrds katedralē, pīsadalejōs daudzī augsti gōreidznīki. Klōtasūšūs nu bazneicas kanceles

uzrunōja Romas katōļu metropolijas Reigā arhīveiskups Jōns Pujats. Jō vōrdi: "Mes godīm īlģi dzeivojam tuknesī, myusu Dīva apsūleitō zeme pīdar katōļīceigim. Tōs pyrmsōkums jau 300—400 godu senā pagōtnē. Bet mes dzeivojam īzolātā tuknesī, jo myusim naļōve byut katōļīceigim, īzmontēt religejas breiveibu!" Tai sokūt, tykom vojōtī sovas religiskōs pōrlīceibas dēļ.

Pi Mōras pīmīnekļa nūtyka svātbreids, tō pakōjē runas teice un zīdus nūtyka Rēzeknes pošvaldeibas pīkšsādātōjs Jōns Jukna, Saeimas deputats Pīters Keišs, pasōkuma organizātōjs un dvēsele Osvalds Zvejšalņīks — Mōkslas koledžas direktors, klōt beja Saeimas deputate Anna Seile, Gunārs Meirovics, kulturys ministrs V. Pīks un cyti. Pēc tam Rēzeknes Augstskūlas zēlī daleibnīki pulcējōs uz zynōtniskū konferencī "Latgolas kongress un tō vēsturiskō nūzeime". Lasejumūs izskanēja pōrlīceiba, ka moz pāmozam teik pōrvarātī aizsprīdumi par latgaļu volūdās un sovdbēģīgōs kulturas pastōvēšonu, par latgalīšu skūlom un ticeigū Mōras zemī.

Kulturzynōtnīks profesors Pīters Zīle šamā konferencē referatā "Latgolas kongress un tō vēsturiskō nūzeime" atgōdīnōja, ka gōreidzīceibas talanteigōkō un izgleitōtōkō daļa beja tei, kas latgalīšūs mūdīnōja, uztureja un uztur nacionālū pošapzīņu, morales un tykumeibas sakramentu, kas pausts Jezus krīstīteibas 10 bausleibōs. Rēzeknes un Aglyunas diecēzes veiskups J. E. Jōns Bulis īzateicē: "Byut pošim! Jo 1917. godā nabyutu atkarōjūši Latgolu, nabyutu ari pošas Latvejas!"

varātu byut potencialūs laseitōju, bet, kai līcīnoj vīna ūtra sajmītō atbīde, latgalīši nazynūt, kas tei par avīzi un ar kū atsāšķir nu cytom, tōlob palīkūt īzctīceigi sovu rajonu īzdavumim un "svešū" nagribūt īlāst sātōs. Kai lai īstōsta cylvākam, ka "Zemturs" ir pavysam kas cyts, jo pats par tū nav pōrsalīcynōjīs?

Taitod, uz vysu 1999. godu "Zemturī" pasyuteitā Auns Olgerts nu Reigas, Bancāns Vladislavs nu Ogres, Bolvu centralō biblioteka, Broks-Eisāģs Jōns nu Talsim, Ertis Leonards nu Aizkraukles, Gutāns Pīters nu Reigas, Karūdznīks Eugenījs nu Sabīles, Kōrsovas 1. vydusskūla Ludzas rajonā, Laganovskis Jōns nu Zastenskīm Ludzas rajonā, Lauce Līlija nu Sesavas pogosta Jelgovas rajonā, Leivōnu piļsātas biblioteka, Ludzas piļsātas golvonō biblioteka, Malnovas lauksaimnīceibas tehnikums, Rēzeknes Augstskūlas biblioteka, Saļņevas pamatskūla Ludzas rajonā, Slišāns Ontons Škilbānu pogostā Bolvu rajonā, Stikāne Anita Tukumā, Svīlāns Andrejs Reigā, Škilbānu II biblioteka Bolvu rajonā, Valeinis Vitolds Reigā, Začests

Julijans Leivōnu posta nūdaļā; uz pusgodu — Bōrbaļš Adolfs nu Jaunkalsnovas, Burmīsters Aleksandrs nu Reigas, Kivrāns Pīters nu Rēzeknes, Vīļakas piļsātas biblioteka; uz trejism: Alnis Jōns nu Rundānim Ludzas rajonā, Lukaševičs Valentīns nu Daugavpiļš, Mežaleons Pīters nu Mōlpiļš, Muskate Gaita nu Vīrešim Olyuksnes rajonā, Pastors Jōns nu Demerovas Bolvu rajonā, Pundurs Pīters nu Cērpines Bolvu rajonā, Slišāns Imants nu Baļtinovas Bolvu rajonā, Treťjakova Antonija nu Ludzas; uz mēnesi — Kempis Leopolds nu Leivōnim.

Kas myusim atlīk šamā situacejā? Sōkt vysu nu jauna. Jo navar caur posīm, īzmontōšīm tūs pošus kanalus, kū ari īpīkšējā godā, plus tam jaunūs paziņas Izvoltas pogostā (Krōslōvas rajons), Latgolas Kulturys centru Daugavpiļi kūpā ar Latgolas Demokrātiskōs partejas ofisu un cytus. Cerūt, ka, padzērdējuši par "Zemtura" atsajūnōšonūs jam pīsavēršīs vēļ ari cyti.

"ZEMTURS"
PAMANEITS

Pagōjušō goda nūgalē "PHARE Democracy projekts" ītvorīs Latvejas pīaugušūs izgleiteibas apvīneiba reikōja konkursu "Piļsūniskō izgleiteiba sabīdreibas demokratīzacejai", kas beja paradzāts republikas īzdavumu rosktūšajim un foto žurnalistim, jīm pīsadalejōs ari "Zemtura" īzdevējs, lai pīvārstu uzmaneibu, ka ari vys laikroks var byut virzeits uz taidu mērki. Un, lyuk, 28. decembrī Reigā, Merķeļa īlā 11, kur atsarūn šei navālstyskō organizaceja — LPIA — tyka reikōts konkursa nūslāgums.

Konkursa rezultāti: Valmīras rajona laikroksta "Liesma" ōrštata korespondentam Sandrim Sabajecam pasnīģts diploms un pyrmō premeja 150 latu apjūmā, jys ir Vydzemes augstskūlas students, īzstrōdājis rokstu sereju par vīdes aizsardzeibu — šam laikrokstam ir īpošs tematisks piļykums "Zaļō lopa", un pīsadalejis Eiropas valstu vīdes ministru konferencē ōrhūsā kai vīdes aizsardzeibas kluba aktivīsts. Dīvas ūtrōs vītas un premejas pa 100 latim pīškertās līnēi Mālai nu laikroksta "Ventas Balss" un Dītai Arājai nu "Dienas", bet veicynōšonas bolvas sajmēme laikroksta "Malienas Zīņas" žurnāliste Dace Plaudē, laikroksta "Latgales Laiks" pōrstōve Marina Sokolova, Maruta Sprudzāne nu laikroksta "Vaduguns" un ari laikroks "Zemturs" — ī beja pateiceibas roksti un vērtēigas bolvas.

"Zemturs" šamā sakareibā lyudz daleibu jīm sovīm aktivōkajim autorim, lai 1999. goda beigōs, kod sōksīs jauns konkursa vēlēšonas cēļģis, varātu aizsyuteit jūs dorbū. Lobu veiksmī!

NORMUNDS DIMANTS

TAUTAS
GLŌBĒJI
FELETONS

Saeimas vēlēšonōs bolsōju par tīm, kas izglōbs Latveju. Kod nu reita pasaveru pa lūģu, likās — vysš sovōs vītōs, tūmār, kai soka masu medijī, dažaidū partēju laikroksti, televīzeja,

klāču bōbas, politikī, kas brauc apleik runōdami, vysš līcīnoj, ka kas to Latveju var ībōzt maisā un aiznest.

Par tū bolsōju par tīm, kas Latveju nūturēs tī, kur jei ir!

Dūmoju, ka vyslobōk ar tū tiks golā tī, kas maņ pīsūla Ulmaņa kopa zemi. Nazynu, kur lai bōžu itū zemi, bet tys ir vysai simboliski. Dzērdēju, ka itōs partejas vodūģis dabōģis infarktu. Drūši vīn nesīs lelu maisu ar zemi.

Un vēļ varēja dabēt Jeruzalmes sve-

ceiti. Par itū sveceiti beju gotovs atdūt navīn vīnu bolsu, bet vasalus divus, jo maņ taidi byutu.

Īdeģšu Jeruzalemes sveceiti, uz golda nūbēršu Uļamaņa zemi — nōkūtnē un pagōtnē sasādūs kūpā, Latveja palīks, kur bejuse.

Vēļ es dūmoju, kod bolsōt par tū veci, kura geims, divpadsmit metru augsts, Reigā uz kotra styura. Jys strōdōšūt.

Bet jo vēlēšonōs pīsadaleitūs

Alibaba ar vysim laupeitōjim, es par jīm byutu atdevis bolsu. Tī vysmoz skaidri pateikuši, kū dareis.

Es meilu skaidreibu.

Jyus gon jau ar'.

Deļ tam bolsōsim par Armandu Stendzinīku, kuram ir sirdsapziņa.

Kuram kuram, jam jei nūteikti ir. Tautas glōbēji lelā pulkā myusus apsādūši, ī jōlyukoj, kai nu jīm pasaglōbt.

ALBERTS BUDŽE,
PRĀVESTSDRAUDŽU
DZEIVERēzeknes — Aglyunas diecēzes
katehetu kōrtejos mōceibas nūtyka 20.
un 21. novembrī Aglyunā.

Pateiceibas dīvkolpōjumi Jyurmolās draudzēs beja 11. oktobrī — tei ir sena katōļu bazneicas tradīcija ik rādini pasateiktis Divam par ražu, kō cylvāki sajāmuši goda laikā. "Ir svoreigi byut pateiceigim Divam par vysu, kō Viņš myusim ir devis, seviški par myusu ikdīnas maizi" — sacēja draudžu prāvests Andris Solims. — "Ražas svātī sakņojas ļūti tōlūs laikūs, parodums veidōjīs nu ebreju tradīcijom svinēt plōves svātīkus. Tī seviški izplateiti Amerikā, kur klīvuši par vajsts svātīm".

Vysos Jyurmolās draudzēs (Majorūs, Kemerūs un Slūkā) tīceigī uz dīvkolpōjumim atnese dobas veļtes — dōržeņu, saknes, augļus, labeibu un maizi kai pateiceibas uperdōvonas, kuras dīvkolpōjuma laikā tyka pinastas pi oltora un nūsvēteitas, tod jōs daudzī tīceigī aiznese mōjōs, kur dalējōs Dīva svēteibā, bet cyti atstōja arī svēteicā, kur izdaleja nabogim un arī aizgōdōja Reigas Goreigajam seminaram.

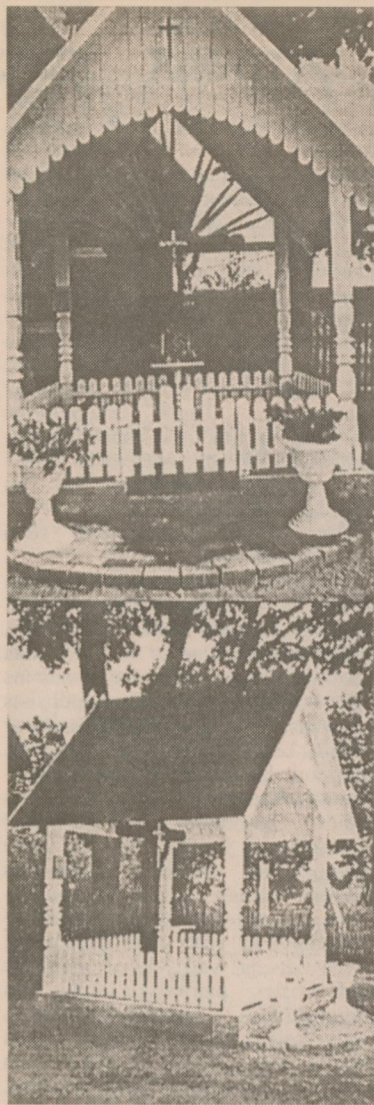
Krucifikss pi Līpu mōjom Škilbānu pogosta Svīļovā (attālūs) izveidōts, pasateicūt šūs mōju saimīneicai Janīnai Lapsai — jei 30 godus nūdzeivōjuse Reigā, 1991. godā atsagrīzusēs dzymtajōs mōjōs. Jei stōta: "Vysu laiku beja dūma, ka vajadzēigs krucifikss, 1992. godā tū uzstōdējam, īsvēteja prāvests J. Svylāns, šūgod majā uzbyuvējom nameņu. Sōkumā dūmōjom iztikti ar vīnkōršu jumteņu, bet īznōce, lyuk, tai. Vyss izdareits pošu rūkom, gīmines un rodu spēkim, vysam bejis Dīva prōts. Šūgod pi jō dzīdōja myusu cimā ļauds un Škilbānu bazneicas kōris".

8. oktobrī Bāltinovā mōjīnīkus un cimēpus pulcynōja konfereņce ar devīzi "Jī lyka pamatus, myusim noms ir jōuzceļ", beja veļteita Pīterburgas Latvīšu muzykalōs bīdreibas — pyrmōs latgališu bīdreibas — 95. godadīnai, organizēja pogosta padūme un pīaugušūs izgleiteibas centrs, golvonō realizātōja un īdejas autore — V. Andžāne. Daleibnīki uzastōjōs ar pīkšlasejūmim par godsymta sōkuma latgališu aktivōkajīm darbinīkim F. Trasunu, N. Rancānu, K. Skryndu un cytim. Rūseigōki beja pošī bāltīnavīši, ar nūpītnīm referentīm uzastōjōs arī Bolvu pīšlātas gīmnazejas, Tylžas vydusskūlas, Vactylžas pamatskūlas un Lūznavas lauksaimnīceibas tehnikuma pōrstōvī.

Konfereņce vēļreiz aplīcynōja napīcīšameību zynōt sovu vēsturi un pyrmūs atmūdas nesējus.

Rēzeknes — Aglyunas diecēzes prīsteru saīts beja 4. novembrī Aglyunā.

Pyrms 85 godim (1913) Bērzpīļš (Domopoles) pogostā dzimis katōļu

goreidznīks Pāvils Bečs SJ, studējis Reigas Goreigajā seminārā un Krakovā (Pūleajā), kur uzjīmts jezuitu ordenī, 1936. godā komandeits uz Romu, kur Gregora universitatē īgīvis magistra grādu filozofejā un teologejā, 1941. godā Romā ordināts par prīsteri. Ūtrō pasaulā kara laikā, navarādams atsagrīztīs Latvejā, kolpōja itāļu draudzēs Plorencē un Romā, nu 1946. leidz 1950. godam vadēja latvīšu radioraidējumus nu Vatikāna. 1950. godā īzceļōja uz Austrāleju, kur Sidnejā, Adelaidē un Melburnā nūdbynōja latvīšu katōļu draudzes, latvīšu katōļu bīdreibu un tōs nūdāļas, īzdeve Austrālejas latvīšu katōļu biletenu. Myra 1994. goda 15. oktobrī Sidnejā.

21. septembrī pyrms 65 godim (1933) Jaunlatgolas apriņķa vaļdes sēdē tyka nūlamts Krišjōņu katōļu draudzei (tūreizejō Tylžas pogosta teritoriejā) bez atleideibas nūdūt muižas myura klēti un zemī pi tōs dīvnoma īreikōšonai, īsvēteits 1939. goda Zīmassvātku īgīleajā.

Viļakas vaļsts gīmnazejā jaunais mōcību gods sōcēs ar pyrmōs desmitgades absolventu dōvynōt karīga īsvēti vitejā bazneicā, tū dīvkolpōjuma laikā īzdarēja dekans O. Aleksāns OM Cap un aīcynōja skūlānus apsazynōtīs, ka izgleiteiba ir vēteiba, kura jōsōc krōt jau nu mozom dīnom, jo vēļōk var īzarōdeitīs, ka jau nūkavāts un zaudātū gryuši atgyut.

ALBERTS BUDŽE, PRĀVESTS

NU VIKARA LATGOLĀ PAR VEISKUPU LEITOVĀ

Myusu zemē kolpōjuši vairōki prīsteri, kuri vālōkūs myuža godūs cytōs zemēs ījāmuši augstus omotus katōļu bazneicas hīrarhejā. Pētūt bazneicas vēsturi, sasastopūs ar prīsteri, vēļōku Viļņas diecēzes administratoru Kazimīru Nikolaju Mihalkeviču.

Dzimis 1865. goda 13. februārī Vīdišku draudzē Ukmerges dekanatā Leitovā, kur tāvam pīdarēja Oponīšku vīnsātā. Gīminē runōja arī leitiski. Izgleiteibu Kazimīrs īgyva Viļņas gīmnazejā, studejas turpynōja Mogīļovas goreigajā seminārā Pīterpīli — nāsastōjōs ni Viļņas, ni Kauņas goreigajūs seminārūs, bet devēs uz Pīterpīli un, dūmōjams, taida īzvēle beja saīsteita ar īzcyļajīm Leitovas teologim, kuri tī dorbōjōs.

Par prīsteri Kazimīrs Mihalkevičs ordināts 1888. goda 23. oktobrī, sōkumā par vikaru kolpōja Vitebskā — fotoattāls ar uzkrōtu līcynoj, ka jaunais prīsters nōkūtne raugōs ar styngru apjēmeibas skotu.

Nōkamō dorba vīta beja Vōrkovas draudze, kur tūlaik par prāvestu kolpōja plaši pazeīstamais prīsters Andrejs Cīgis (1835. g., ordin., 1863. g., miris 1900.), te K. Mihalkevičs kolpōja nu 1890. leidz 1891. godam, eīsā laikā īsavuicējōs latvyski. Nu šejīnes pōrsacēle uz Bērzgales draudzi pi Aglyunas, tur jam beja vajadzēja arī pīļu volūda. Cara vaļdeiba pīprasēja 1895. godā pōrcēļt uz Kronštati, kur svātūs Pītera un Pōvula bazneicā jys beja prāvests un jyurnīku kapelāns, atjaunōja dīvnomu, nūdbynōja lōbdareibas bīdreibu un skūlōs pasnēdze tīceibas mōcību, breivū laiku īzmontōja zynōšonu padzīlīnōšonai.

1902. godā jys beja prāvests Mīnaskas svātōs Trejssvīneibas bazneicā, daudz pyuļu veļteja tōs atjaunōšonai, 1905. godā beja Mīnaskas dekans un Dīvmōtes Dabasūs uzjīmšonas un Svātō Roha bazneicas prāvests. 1908. godā pāvests Pījs X jū īcēle par Viļņas veīskupejas administratoru, pīšķīrūt prelata gūda nūsaukumu. Cara vaļdeiba atcēle Viļņas veīskupu baronu Ed. Ropu nu pīnōkumim un jam beja jōsādūdas trimdā uz Tbilīsī. K. Mihalkevičs pyulejōs, lai Leitovas bazneicōs dīvkolpōjumi byutu tautas volūdā, 1911. godā ar jō godeibu un materialū atbolstu sōce īznōkt katōļu laikroksts "Aušra".

Pyrmō pasaulū kara beigu pīsmā vōcu okupantī K. Mihalkeviču īzvede uz kaidū klūsteri Vōcejā, nu kurīnes atsagrive tō pošā goda beigēs un veīskups J. Matulaitis jū īcēle par sovu generalvikaru, tūmār 1920. godā, Leitovu okupējūt krīvu armejai, jys nūklīva boļševīku rūkōs, kuri aizvede uz Moskovu un īslūdēja Lubjānskas cītumā. Ar Leitovas vaļdeibas pyulem 1921. goda apreļī īzadevēs panōkt atbreivōšonu un veīskups J. Matulaitis jū īcerēja par sovu

PĪTERS ZEILE, PROFESORS

Cereībā, ka "Zemturs" ogrōk voi vēļōk īznōks, nūsyutu trejs materialus, kuri byuteibā ir turpynōjums un atskaņas nu Latgolas Pētnīceibas īnstituta VIII konfereņces Ludzā — dažas atzīņas un pīkšlykumi pēc tōs, Ontona Kūkoja lelais īguldējums Naurānu kulturvēsturiskō nūvoda tōļōkveidōšona un recenzēja par V. Trojanovska grōmotu "Ludzānieši".

I ATZIŅAS UN
ĪRŪSYŅŪJUMI

LPI 8. zynōtnīskū konfereņci (Preiļūs turpmōk arī cytur) vālamis reikōt skūlu breivīdīnōs, koncentrejt vysu dorba grupu nūrises vīnōs plašōs (vālamis — skūlas) telpōs, lai tōs natyktu īzklīdātas pa vysu pīšlātu kai Ludzā. Ari skūlōtōjī un vacōkūs klāšu gīmnazīstī (na tikai referenti un nadaudzī interesenti, kai leidz šam) varātu pīsadaleitīs. Pādejoj laika fakti līcynoj, ka na vīns vīn Latgolā strōdojūšais skūlōtōjs napazeīst radzamus atmūdas, vyspōr popularus dažaidū jūmu Latgolas atklōteibas darbinīkus, skūlōs naredz jūs portretu, kas atgōdynōtu un rūsynōtu kō uzzyntōt par jīm, sakmātu patriotisma audzīnōšonu, kas atstōta nūvōrtā.

Latvejas Republikas Satversmes 5. (jaunū) punktu papyldynōt ar tekstu šaidā redakcejā: "Latvejā vaļsts volūda ir latvīšu volūda. Vaļsts garantē latgališu volūdas kai vēturiski īzvei-

dōjušōs latvīšu volūdas ūtrōs literarōs formas un lībišu volūdas kai vīneigōs autohtonu (pyrmūdzeivōtōju) minoritātes volūdas aizsardzeību un veīcynoj šūs volūdu saglōbōšonu un atteīsteību". (V. Lauska, kulturvēstures dorba grupas pīkšlykums).

Pagōjušajā, LPI 6. zynōtnīskajā konfereņcē Ontons Kūkojs kulturvēstures grupā īzklōstēja sovu "Naurānu kulturvēstures nūvoda īzveides" projektu, šūgod, referādams par P. Miglīniku un J. Pujatu kai ceīneitōjīm par latgališu tīseibom, vareja snīgt zynomu pōrskotu par paveiktū. A. Jūrdža Kōrklīnīkis īzveidōta jō projektātō pīmiņas zeīme, sakōrtōta apkōrtne, uzstōdeitas pīmiņas zeīmes arī cytim radzāmōkajīm darbinīkim (A. Miglīnikam, P. Miglīnikam, J. Miglīnikam, N. Rancānam, F. Kempam), sagatavōts krōsains prospekts "Naurānu kulturvēsturiskais nūvods" turistim un cytim interesentim. O. Kūkojs sovā īpašumā atgīvs vacōkūs mežu, kura materialu nūlēmīs īzmontōt aizvīn

pēcteci — 1923. goda janvarī Vatikans pīkryta šīm lyugumam — konsekreits 1923. goda 10. junī.

Leidz pošom myuža beigom veīskups Kazimīrs Nikolajs Mihalkevičs beja Viļņas paleigveīskups, myra 1940. goda 16. februārī, paspējīs nūsvīnēt sova myuža 75. godskōrtu 1938. godā — prīstereibas 50 godu jubileju, apbedeīts Viļņas arhikatedrales pazemes kryptā.

jaunu pīmiņas zeīmu veidōšonai īzcyļu cylvāku gūdam, bet Naurānu nūvods kūpumā devis vairōk nakai 30 radzamu darbinīkus. Nūvēlēsim O. Kūkojam eīstynōt lelōs īcerīs, īt tolkā Naurānu vydusskūlas skūlōtōjīm A. Miglīnikam un Z. Miglīneicai te īdybynōt nūvodpētnīceibas muzeja paplašīnōšonā.

Jōlyudz Rundānu pogosta vaļdes un Ludzas rajona padūmes atbolsts Jōņa Aļņa īzstrōdōtō un kulturvēstures grupā īzklōstēitō projekta "Rundānu muīžas vacō parka, nūlaižamūs dīku, tyļu un ceļu atjaunōšona turistu maršruta servisam" eīstynōšonā.

Turistī, kas apceļoj Latgolu, naspēj īsagōdōt īzdavumus, suvenīrveida prospekts par Latgolas profesionālū un tautas mōkslu, vēstures un kulturas pīmineklīm, skotu kartes, maršrutu plāns, un kulturvēstures dorba grupas īrūsīnōjums īzdevējīm, īpoši Latgolas Kulturas centra īzveīnīceibai, beja ryupeitīs par taidū vajadzēju īspīddorbu radeīšonā.

Kulturvēstures dorba grupā nu vairōkim daleibnīkim īzskanēja vēļējums pōrdūmōt, kaidā formā (tēzes, referatu kūpsavylkumi, operatīvōka "Acta Latgalica" īzdūšona) publicēt Latgolas Pī zynōtnīskūs konfereņču īzstrōdes, atzīņas un praktyskūs īteikumus nūvadeit leidz plašōkai sabīdreibai.

Leidza godskōrtejōm plašajōm,

Nūbeīgums 5. lpp.

LPI SEPTEITAJĀ

Sōkums 3. lpp.

Romas katōļu Rundānu draudzē 1997. godā beja 11. Uz storpncionalu un storpkonfeseju naīcīteibu mudynoj taidis apgolvōjums laikrokstā "Panorama Latvī", ka 4. maja Latvejas Republikas pastōvēšonas laikā latvīšu īzmēršona pīauguse vīn par 3%, bet krīvu — 29%. Zāl, ka tō autors nav problēmu vārōjis kūpumā ar cytim faktorim. Pīmāram, "Ludzās Zeme" 1991. godā pyrms vēlēšonom nūsauce, ka Rundānu 32. vēlēšonu īcīrknī pret Latvejas naatkareību bolšōja ap 78% vālātōju, bet 1998. goda vēlēšonās par krīvolūdeīgūs deputatu kandidātīm Rundānūs, Golyšovā, ļauderūs un cytur bolsōja 70% vālātōju. Jamu vārā arī cyts faktoros. Uztrauc arī taidis fakts, ka draudzēs, kur mozōk katōļu, kur vairōk ībraucejū un lelōks jautkūs lauleību skaits, ī vairōk nasaskaņu gīminēs, kas beidzas tragyski ūtt.

Es un vairōki kolegi gībom aīcynōt vysus katōļus, kas īzbraukūsī nu nūvoda un dzeivōj cytur, atsagrīztīs zam Rēzeknes — Aglyunas diecēzes spērna un seviški taidūs nūvodūs, kai Istrā, Brigūs, Pasīnē, ļauderūs, Golyšovā, Rundānūs un cytur. Uz tū asom aīcynōjūši arī caur nūvoda laikrokstīm, atdzeivīnōt Latgolas tautsaimnīceību, izgleiteību un cytu, kūpeigim spēkim veidōt jaunu, pītyvynōtu apstōklīm ražōšonu, lai likvydātu bezdorbu. Sovā diecēzē mes varom īzdareit daudz, arī bazneicas lōbā, jo vīn tō gībēsīm, lai jaunu dzeiveibu īgytu depresīvōs draudzes, lai te pītrauktū naida un ļaunuma augšonu.

Vīzītecejā Rundānūs arhīveīskups metropolīts J. Pujats sacēja: "Jo cylvāks strōdoj, to jam naatīk laika grākam. Bet vēļ lōbōk, jo cylvāks strōdoj Dīvu lyudzūt, tod dorbs lōbōk pasādūdas". Ar taidū dūmu tod arī īzstrōdōtī "Latgolas atteīsteibas pīkšlykumi".

LATGOLAS ATTEĪSTEĪBAS PĪKŠLYKUMI

Reigas Tehniskō universitate un tōs latgalīskōs īzceļsmes audzēknī Privatīzacejas agenturā apsazynōs, ka jūs pīnōkums paleidzēt Rēzeknes SEZ vadeībai Latgolas regiona dīzīl īzpetē un atteīsteibas projektēšonā ar tūpūsūs specialīstu īsaīsteīšonu vysos mōceību īstōdēs. Mērķīs — uzkrōt un sistematīzēt īnformaceju par Latgolu goreigajā un cytōs dzeīves jūmōs, lai varātu pījīmt pamatōtus lāmumus par regiona atteīsteību, īzmontōjūt datortehniku un rēkīnūtīs ar kotru īdzeivōtōju. RA Inženīru fakultatē vīcōs tikai 8% studentu, Latgolas skūlu absolventī veidoj ekonomyski un demografyski naleīdzsvorōtu specialīstu kūpumu, kurā ļūti mozs veīrīšu īpotsvors un tīkpat kai nav specialīstu ar tehnykū īzgleiteību.

Pīkšlykumi:

Reigas TU un LPA uz Rēzeknes Augstskūlu pōrvad tōs fakultatem nūdereīgas īnformacejas krōjumus kai īzziņas materialus, kō daudzū godū laikā veidōja bejušais RTU zynōtnīskais leīdzstrōdnīks J. Aļņš, cerūt tūs īzmontōt Latgolas atteīsteibas projektēšonai ar lelūsī sistemu metodem, saudzeīgu attīksmī pret vēsturi, kulturu, etnosim.

RA un RSEZ vadeības īzveidoj Latgolas regiona atteīsteības projektēšonas biroju, kurs pošvaļdeībōs savōc biznesa plānus dotaceju, subsīdeju, grantu un kredītu saīmšonai, vysōs mōceību īstōdēs īvīš kursūs attīceīgu projektu īzstrōdōšonai, veidoj šūs materialu bībliotekas.

RA un RSEZ īvīš padareitō dorba dīnasgrōmotas, kurōs obligatī īrokstamī darējūmī ar īdzeivōtōjīm, nūdrūsīnūt jūs patīseīgumu, datu pījameību un kontroli, kas veīcynōs saskaņu un leīdzīseību cylvāku vydā.

RA un RSEZ vadeība ryupejas par kooperaceju nūvodā, uzskaita vysu tehniku un resursus, pogostūs īzveidoj mīrtīsās, kuru reīceība ī policīsts, atskurbytve un pordu cītums.

RA un RSEZ kūpā ar Latgolas mōceību īstōdem pogostūs veidoj jaunūs specialīstu apmetnes, īzmontōjūt asušōs bazneīcmuīžas, veidojūt vītejūs muzejus, parkus, turistu un omotnīku bāzes, nūdrūsīnūt mobilūs sakarus un otru satīksmī ar pīšlātom. Jōīzstrōdoj pīkšlykumi lykumdūšonai, vodūtīs nu RA profesora J. Zeļonkas īteikumim īzmontōt Tjūnena teoreju kadastra lītōs, īpašumu nūvērtēšonā, nūdavu atvīglōjumūs un dotaceju paleīnōšonā attīceībā nu pogosta geografyskō īzvītōjuma, celīm un resursim.

RA īdybynōt Inženīru, Maīnbyuves un remonta, Transporta sistemu, Ekologyskas byuvnīceības un Vīdeī draudzeīgas saīmīnīkōšonas katedras, uz zemnīksaimnīceības bāzes īzveidōt Latgolas pakolnu aizsardzeības laboratorēju, augstskūlai kūpā ar RSEZ un Rēzeknes — Aglyunas diecēzi panōkt, lai draudzēs veidoj zemes un cytu īpašumu apsaimnīkōšonas kooperatīvūs, lai kotrā dīvnomā prīsterīm leīdzī klerīki, bet skūlōs — katehetes.

vysu nūvodu pirstōvušajām LPI konferencem turpmāk praktizēt lokala rakstura konferences, lasījumus, sacēsim, Kaunātā par Jezupa Macileviča montāžu, Nautrānūs — Rogovkā — par šū apvdyu kai "Latgolas Pībolgu", kas davuse vasalu plejadi izcylu kulturdarbiniku, Rundānūs — par šos puses daudzajām problemom, kas tyka izemātas kulturvēstures dorba grupā. Īpoša konference varātu byut par atveiškom persūneibom — arhivu izcylu pētniku B. Brežgo, symtgadniku J. Turkopoli u. c.

Izdūt myusdīnu raksteibai pītyvnūtā formā J. Macileviča slovonū enciklopediskū grōmotu "Pavujcijaszona un vysaidi sposobi diel zemniku lat" iszu", kas klīvuse par bibliografisku ratumu (irūsnyoj J. Macileviča montāžuma dorba grupa, atbolsta kulturvēsturniki). Eistynojūt O. Kūkoja projektu, pi Ludzas bazneicās izveidojams simbolisks objekts (akmiņš, kūks) — J. Macileviča pīmiņas zeime.

Pisavērstis Latgolas pogostu vēstures aktivokai izpētei (leidz šam par vaicōjumu kulturvēstures un cytās dorba grupōs nūlaseiti nādauzdi referati). Gōdōt par konsekvenci latgaliskūs vītvydū, personvōdu raksteibā (V. Trojanovska, kulturvēstures dorba grupas priekšlykums). Lelōku vēreibu pīvērst jaunōs paaudzes patriotiskajai audzynōšanai, izmōtōjūt Latgolas vēstures un kulturvēstures zynōšonas, atziņas (V. Trojanovska).

Grōmotu autorim Latvejas Nacionalōs bibliotekas Latvejas Bibliografijas institutam snēgt ziņas par sovom publikacijom, kas leidz šam dareits na vīnmār.

II ONTONA KŪKOJA ĪGULDEJUMS

Pagōjušō goda oktobrī LPI 6. zynōtniskajā konferencē Ludzas J. Soikna mōkslas skūlas direktors, dzejniks un mōksliniks Ontons Kūkojs uzastōjōs ar referatu — projektu "Nautrānu kulturvēstureskās nūvods. Kai izveidōt Andryva Jūrda muzeju". Pasveitōjōs šō nūvoda kai sovdaibeigās "Latgolas Pībolgas" lelū vītu un lūmu kulturā (vairōk nakai 50 radzami kultur darbiniki nōkuši nu Nautrānu Rogovkās — Zaļmūižas puses), jys paredzēja vairōkus pasōkumus, lai šū nūvodu vārstu par pīvilceigu turistim, lai tō vōrds Latvejā un Latgolā skanātu jo plaši, vairōku cytu vydā beja arī A. Jūrda mōju āku kompleksa Kōrklinikūs sakōrtōšona, vērsšona par muzeju, apkaimes sakūpšona, pīmiņas zeimu uzstōdeišana, ceļu nūrōdes u. tml. Ar jō gōdeibu taida zeime nu akmiņa un kūka uzstōdeita A. Jūrda dzymtōs mōjas vītā, taidas te ir arī cytim, myužēibā aizgōjušajim darbinikim, kur sovū rūku pilicis arī nu Migliniku puses nōkūšais tēlniks Ontons Rancāns, tai te tūp arī O. Kūkoja icarātais "Latgolas gaismas muzeja" mats Rogovkā.

Latgolas PI 7. konferences dleibniki varēja ipazeitis ar O. Kūkoja izveidōtū ipatneju pīmiņas zeimi (akmiņš, kūks) Ludzas pusē, kōdreiz Škaunes un Pyldas draudzēs strōdōjušajam prīsteram un slovonōs enciklopedejas "Pavujcijaszona..." radeitōjam Jezupam Macilevičam, kas tiks nūvītōta pi Ludzas katōļu bazneicās pretī L. Tomašicka veidōtajam Jaunovas Marijas tēlam.

Ar Nautrānu vydusskūlas bejušō direktora, vēstures skūlōtōjas A. Miglineicas ilgstūšū dorbu vydusskūlā izveidōtū nūvodpētniceibas muzejs, tys dreizumā tiks paplydnyōts ar veiskupam J. Rancānam velteitajim materialim. Ari te liti nūderējuse O. Kūkoja gōdeigō rūka un vīnmār rodūšais prōts, jys Nautrānūs idybynōjis Ludzas mōkslas skūlas filiali, stimulejis šejines jaunūs literatu dorbu, sakōrtōjis nūvoda skūlānu literarō kluba "Dzejupeite" daleibniku dorbus grōmotā "Vēl tikai laseitis" (1997).

Nupat LPI VII zynōtniskajā konferencē O. Kūkojs nūlaseja divus referatus, kultur darba grupā izklōsteitais ziņojums, kai jau sacēits, velteits izcylūs nautrānišū — Pitera Miglinika un Jōna Pujata īguldejūmam ceipnā par latgališū tiseibom, izvirzēja priekšlykumus Latgolas keramiku atbalsteitōja J. Pujata pīmiņas saglobōšanai. O. Kūkoja izveidōtajā prospektā par Nautrānu kulturvēsturiskū nūvodu nu jō teksta uzzyynom par nūvoda vēsturi, ivārojāmōkajim objektim un ka nu šejines nōkuši taidi radzami literāti, kai Dekters, K.

Nautris, Madsolas Jōns, N. Murāns, J. Cybuļskis, vēļōk P. Jurciņš, A. Rancāne, O. Leičūjōns (O. Rancāns), V. Urtāne, A. Kūkojs, vairōki keramiki, izcylais fotografējas meistars J. Gleizds, mōksliniki J. Unda, P. Gleizdāns, daudzi zynōtniki, politiķi, sabidryski darbiniki, pedagogi. Ari tys sekmej nūvoda tyvynōšonu pasauļam.

Ontonam Kūkojam iceru daudz, dorbs turpynojas...

III PAR IZCYLAJĪM LUDZŌNĪŠIM

Viktora Trojanovska grōmotā "Ludzōniši" — īskicējumi par nūvodniku veikumu literatūrā, publicistikā, mōkslā, zynōtnē, izdavuse Ludzas rajona padūme 1998. godā, 114 loppuses.

Loba lita — pīsavērsšonōs sova nūvoda izpētei pādejis godūs nūzeimeigu īguldejūmu šamā jūmā eistynōjis Ontons Anspaks, pēc ilgstūša izpētes dorba sagatavōjūt izdūšonai apjūmeigu grōmotu "Preiļu nūvods" (1996), kurā snāgts plašs īskots nūvoda pīlšātu un vysu pogostu vēsturē, ziņas par daudzim ivārojānim cylvākim, plašs fotoattālu, kartoshe-mu, dokumentu klōsts. Atzeimejūt Varakļōnu 70. godadīnu, teik gatavōts rokstu krōjums par šū nūvodu, Ontons Kūkojs izdūšonai sagatavōjis dorbu par Ludzas pogostim, kurā koncentrāts esejiska rakstura aperces, kuras ilustres poša gleznu reprodukcijas. Un nupat, LPI 7. zynōtniskajā konferencē daleibniki sajēme pateikamu velti — V. Trojanovska grōmotu "Ludzōniši".

Autora vōrds labi pazeistams Latgolas nūvoda preses un cytu izdavumu laseitōjim, daudzus godus rakstējis aperces par Latgolas kultur darbinikim, hronikas un kalendarijus par nūvoda persūneibom, zeimeigokajim nūtykumim, osprōteig-us aforismus. Tagad atlase nu šō godu gaitā vōktō materiala pōrtopuse mērtkeigi veidōtā grōmotā. "Atlase" soku tōpēc, ka sōkūtnejais grōmotas variants — manuskripts — veidōja 800 loppuses bīzu sējumu, tūmār izdūšonas praktiskōs īspējas lyka tū reducēt leidz kritni mozōkim, tūmār vysai konkretas grōmotas apjūmim.

Raksteit ir bejis par kū, jō austrumu nūmalē asūšais, ar lelu tureibu nabyut naapvelteitais nūvods devis naparostis daudz izcylu cylvāku, sovas dzymtōs zemes patriotu — rakstniku, mōksliniku, zynōtniku, publicistu, prīsteru, vaļsts un sabidryskūs darbiniku. Tikai Nautrānu mola, šei sova veida Latgolas Pībolga, Latvejai un nūvodam davuse vairōk nakai pussymtā dažaidū nūzaru izcylu darbiniku, bet nu vysa Ludzas nūvoda taidu cālušis pōri par divim symtim.

Ar Ludzas nūvodu ciši saisteits latgališū laiceigōs literaturas pamatlicēja Jezupa Macileviča (1805—1872) vōrds, pyrmōs atmūdas sagatavōtōju, folkloras vōcēju Pitera Smeļtera (1868—1949), Feliksa Boleslava Laizāna (1871—1931), Franča Trasuna dūmu un laikabidru Jōna Višņevska (1861—1914) ilgi un tōli saradzami stōvi, augsta goreiga lidōjuma, izcylī darbeigi pyrmōs un ūtrās Latgolas atmūdas korifeji Nikodems Rancāns un Francis Kemps. Grōmotā izcalti nu Ludzas nūvoda nōkuši augstōkō ranga katōļu goreidzņiki veiskups Antonijs Urbšs (1879—1965), Jōns Bulis (1950), Vilhelms Ņukšs (1938—1993), Jezups Rancāns un arhiveisksups metropolits Jōns Pujats (1930), pasaulsslovonais katōļu filozofs doktors profesors Stislavs Ladusāns (1912—1993), kurs beja Stortpautyskōs katōļu filozofijas apvineibas prezidents, Riodežaneiro Pāveta katōļu universitates instituta direktors, veiskupa J. Rancāna bolvas laureats, Latvejas Zynōtņu akademijas ōrzemu lūceklis, uzrakstējis trilogeju "Daudzpusēigō gnozeologeja" un vairōkus cytas grōmotas.

Rokstūt par daudzim dasmytim zynōtnes, literaturas, kultur darbinikim V. Trojanovskis par kotru ticis pasaceit byutiskū, akcentējūt davuma nūzeimeigōkōs, palikūšōkōs izpaušmes, jys esēibas nūzeimi na tikai Latgolai, bet arī vysai Latvejai, vairōkūs gadejumūs — vysam pasauļam. Latvejā labi zynomi Leona Tomašicka, Vladislava Urtāna, Vītālīja Kalvāna, Jōna Gleizda, Andra Vējāna, Bronislavas Martuževas, Annas Rancānes, Vitolda Valeiņa, Annas Stafekas, Ontona Breidaka, Viktora Avotiņa, Pitera Jurciņa, Helēnas Mauriņas, Jōna Pujata (mōkslas zynōtnika), Jezupa Laganovska,

akademika Aleksandra Nikonova, Gurija Antipova, Ontona Kūkoja, Stanislava Kreiča, Pitera Gleizdāna, Ontona Rancāna un daudzū cytu vōrdi, par kurim litišci un pōrlīcynūši stōta grōmotas autors.

Vairōkus ludzōnišus liktiņš aizvedis tōlu svešumā, jī īgyvuši rezonansi, dorbojūtis cytās zemēs, jys veikums radis dūmōs par Latgolū un Latvejū, jo bīži velteits sovai dzimīnei. Tys sokoms par volūdniku, rakstniku profesoru Jezupu Leli, filologejas doktoru profesoru Leonardu Latkovski, rakstniku publicistu un zynōtniku Tadeušu Puisānu, filologu, literatu, profesoru Aleksi Rubuli, publicistu, pedagogu un izdevēju Jōni Škirmantu, mōksliniku, mōkslas zynōtniku un dzejniku Juri Soikānu, dzejniecu Mariju Andžāni, Latgolas tradiceju pētniku un izdevēju Heronimu Tihovski, pedagogi, ōrsti, publicisti, sabidryskū darbīneicu Viktoriju Mickāni, katōļu goreidzņiku Donatu Myuriniķu (Dekteri) un vairōkim cytim. Mes pazeistom izcylū antropologi, vēsturneicu Raisu Denisovu, bet tikai ratais zynōs, ka arī jēi ir ludzōnite, beiguse Kōrsovas gimnazeju, kai arī tū, ka dzejas kritike Anna Kubuliņa arī pēc izceļsmes kōrsovite. Latgolā dzymušas Noras Annas Mariannas Drapčes vōrds zynoms tikai ratam, tūmār jēi ilgu laiku strōdōjuse par skūlōtōju Ludzas gimnazejā, kai gleznōtōjas dorbi izpeļnejušis atzineibu izstōdēs Latvejā un emigracejā ASV, kur vairōkkōrt gūdolgōti. Taipat daudzim byus atklōjums, ka vins nu trejim generalim latgališim ir rundānitis, Latgolas pyrmōs atmūdas atbalsteitōjs, topografs Ignats Čeksters (1842—1914).

Taidu atklōjumu V. Trojanovska grōmotā na mozums, byuteibā tys ir enciklopediska tipa dorbs par nūvoda izcylōkajim cylvākim. Pōrskatameibas lobod byutu liti nūdarējis personu rōdeitōjis grōmotas beigōs. Izdavums ilustrets ar 24 veiru (dīmžāl, nivīnas sivas) na pōrōk kvalitatīvim fotoattālim (īspists SIA "Ludzas poligrafists", 1000 eksemplari). Tūmār V. Trojanovska veikums vysaidā ziņā uzteicams un ir sovlaiceigs, kolpōs kai izziņas olūts pedagogim, nūvodu kultur vēstures pētnikim un interesentim. Vēl jōatzeimej, kai Viktors Trojanovskis LPI 7. konferencē Ludzā kai pyrmais kulturvēstures grupā nūlaseja referatu "Ludzōniši zynōtnē".

ONUFRIJS GAILUMS

Velteits breiveibas ceineitōjim Nautrānu vydusskūlā

NŪTISŌTŌ ILGYS

*Kur jauneiba muna, kur ogrōkō dzeive,
Kur Dzimīne, mōjas un meitīnes glōsts,
Kur bērztolu zaļums un plašumu breive,
Un jauneibas sapnyu vysyskaistokais stōsts...*

*Es zaudēju jauneibu, lobōkūs godus,
Es zaudēju vysu, kas cylvākam dōrgs.
Tik skumes un cisšonas asmu te radis,
Kur kotru ik breidi var sagaidēt zōrks.*

*Pēc laimis, pēc breiveibas gribēju tikis,
Es gribēju pīņneibas vērsūtēs byut.
Zam smoguma nostas nōcēs man lūktis,
Kai atmoksu verdzeibas važas šos gyut.*

*Te naradzu zidūni, sauleiti lobū —
Tū vysu sadz, nažēleigs lāgera slūgs.
Voi zīma ir solta, voi pavasars dobā —
Vinolga — vysapkōrt augsts dzālyuņu žūgs.*

*Bet tūmār es tycu — reiz pīnōks tei dīna,
Kod lāgeru važas un žūgi šī gryus,
Kod breivi dūmas izteikt ļauts ikvinam,
Un tautas, kas aspīstas, breiveibu gyus.*

Kuibiševā, 1951., 12.

ATGRĪŠŌNŌS

*Kas pasauli ir ilgi kleidis,
Kur ceļu dažaidū ir daudz,
Tam naaizmērstams palik breidis,
Kod dzimīni ir pōrnōkt ļauts.*

*Cik labi tod pēc daudzim godim
Te, tavu zemī, miru rast,*

NU LPI 7. KONFERENCES MATERIALIM

ONTONS MATVEJĀNS

Pensionars, bejušais nūpalnim bogōtais muzykas skūlōtōjs, kōrdiregents, tagad ticeibas mōceibas skūlōtōjs, varganista vītas izpīldeitōjs Drycānu bazneicā. Iznōkušas 5 grōmatepas — go-reigūs un laiceigūs dzīsmu krōjumi, kai arī muzyka L. Apšīnices religiskajim bērnu dzejlīm "Bārna lyugšona".

KŌRA MUZYKAS PROLEMAS LATGOLAS KATŌĻU BAZNEICŌS

PRĪSTERS Piebalgs "Liturgikā" roksta: "Muzyka spēj tūši isadorbōtis uz cylvāka jytom un isaukt jīm atticeigu nūskaņu. Kūpeiga dzidōšona aizraun cylvākus, lik jīm aizmērst vysu pōrējū un nūsādūtis yikai lyugšonai. Melodeja... paleidz jām vīglōk isajustis lyugšonas saturā". dzīsmā mes atverom sirdis, kod Divs grib ar myusim runēt, taitod, taidis ir arī dzīsmas golvonais uzdavums — atvērt myusu sirdis, navys prīcynōt voi pakavēt laiku pateikamōs nūskaņōs. Šaids atzynums, munuprōt, ir vysai byutisks un likams bazneicas muzykas funkcejas pamatā.

9. oktobrī Vatikānā ASV veiskupu vizites nūslāgumā Svātēs Tāvs, storp cytu, aicyņōja uz ticeigūs pylnu, apzynyōtu un aktivu pīsadaleišonūs liturģejā, arī uz tū, ka nabyutu nūvōrtā jōatstōj latīņu volūda divkolpōjumā, it seviški liturgiskajā muzykā. Munuprōt, šudīņ aktualas un vārā jamamas ir šos nūstōdnes, jo tikai vysai tautai pīsadolūtis liturģejā panōkams kūpeigais lelais mērkis. Kūpeigai dzidōšanai te ir poša svoreigōkō vīta.

Vēl ivodā gribu pasaceit, ka šudīņ par perspektīvom runoju tōdēļ, ka dūmoju radzām gola rezultatu — dzidūšu divlyudzēju pylnu Aglyunas bazilikas laukumu, dūmoju, saskotu arī uz tū ejamū ceļu: komponists — dirigents — kōris — dzidūša bazneica — dzidūša vysa Aglyuna. Kōdēļ myusim nait šū ceļu? Pībiļšū, ka najytūs eist kompetents izateiktis šamā konferencē, jo nu pasaceit šū tū nu pīredzes un redzējūmim.

Latgolas bazneicōs vārojamas atskireibas dzidōšonā — storp pīlšātu, rajonu centru un lauku cīmu draudzem. Nu pyrmō skota tys byutu teiri dabiski. Rēzeknē, Daugavpilī, Krōslovā, Preiļūs, arī Varakļōnūs, Viļakā, Aglyunā, Dagdā, Viļānūs, Vyškūs un vēl cytās vītōs dzid pīredzes bogōti kōri spējeigu dirigentu — varganistu vadeibā. Vairōk voi mozōk šom draudzem ir finansialūs īspēju lai voi minimali olgōtu varganistus un tys nūdrūšynoju kvalificātu kadru pīsaisti, kōru dorba atdevi gon parostajōs svātīnōs, gon atlaidōs un vizitacejōs. Blokum pozitīvajam vārojāmi arī taidi momenti, ka lyudzējis bazneicā daleji nasazaprūtas ar "gudrū" kōri. Saprūtam, ka kōris, īpoši jaunōtne, grib dzidēt sarežģeitōku muzyku, arvin kū jaunōku, rōdeit sevi, tauta (tai sauksim divlyudzējus) palik pasīvu klauseitōju lūmā, gondarējuma vītā ir aizvainōjums. Nu tautas dzēržams: "Jo jys (kōris) dzid, mes klusēsīm!" Prūtam, taidā situacejā uzvar kōris ar varganistu priekšgolā. Nateik izpīldeitas "Teicit Kungu" un vēl seņōkas, tautai tik meilas, arī jaunōs, na "ōrzemneicas", bazneicā inōk na caur kōri. Dūmoju, ka taidas kōra un tautas atticeibōs, jo pamaneitas, saudzeigi un gudri jōisajaucas draudzes prāvestam, saspryndzynyōjums un nasaprasšonōs nav pīļaujāmi, varganistam un varūšajam kōram jōnūsalaizās leidz bazneicas līmīņam un tod tys jōceļ ar sovas saprasšonas, mīlesteibas un Dīva paleigu. Cyta ceļa nav. Lelajim skaņdorbbim vīta atsarassīs atlaidōs, tauta lepōsis ar sovas draudzes brei-nišeigū kōri un ik svātīnās byus pylna dzidūšō bazneica.

Mozajōs bazneicōs par kōra muzyku šō termina eistājā izpratnē nav runēt, vairumā tī ir lelōki voi mozōki siviši

*Kod nikur tū naatrodī,
Kūpš tōls bej' dzymtōs zemis krosts.*

*Tod gribis glōsteit kotru kūku
Un daudz vēļ naaizsnigtō veikt,
Ik pretimnōcējam snigt rūku,
Cik laimeigs esi — vysim teikt.*
Jaungailumūs, 1954., 02.

voi jaukti ansambli ar divbāļseigu, ratōk treisbāļseigu dzidōjumu. Laukūs ir moz muzykali izgleitōtu jaunīšu, nikaida "laseišona nu lopus" nav idūmojama, jo tryukst elementaru solfedžo īmaņu un taida sprīdze pazyud, jo tai sauktais kōris dzid daudz vīglōku repertuaru — vīnbāļseigu — divbāļseigu misi, pazeistams dzīsmas. Repertuaru izavēlis atblystūšu sova ansambļa spējom, te napastōv "mes" un "jī". Sovukōrt sōpeigōkais vaicōjums ir varganista sagatavōšona, kas īpoši uztrauc Bernadetu Eversi Rēzeknē un Īvu Lazdāni Aglyunā — tagad jōs veic augsti vērtējamu dorbu jaunōs varganistu maiņas sagatavōšanā. Te nu sasaduramīs ar lauku draudžu finansialū navareibu varganistu apvuceišonā — prāvests un draudze spīsta sasamirīnōtis ar taidu "maestro", kaidis ir tys vītejis bezolgas izpaleigs — runoju tūši par sovu statusu.

Drycānu draudzē dzid vysa bazneica, tautas repertuarā ir divas divbāļseigas mīses, sārū mīse, blokum vacajam "zalta repertuarum" nalelā blokā skaņ jaunōs dzīsmas. Myusdīnōs teksta pavairōšona un izdialeišona nikaidas gryuteibas nasagōdō, kotrs, kas vēlis, tūs var sajimt. Kōrī (sauksim tū tai) ir 16 dzidōtōji — siviši bolsi, svātiku reizēs pīnōk pōrs jaunu puīšu, kuri dzeivoj cytur, īsaistu ir 2.—4. klašu bārnu un 10.—11. klašu meitīņu ansambli. Atrota kūpeiga volūda ar "tautu" un vīnmār teik uzklauseits tōs vīdīklis, nikaidu problemu nav repertuara ziņā, tūtīs nūpitnam un kvalitatīvam varģau remontam leidzēķļu nav. Dūmoju, ka taidis voi leidzeigs stōvīklis ir daudzōs lauku bazneicōs.

Dzidūša tauta bazneicā — tys ir ide-alais variants, uz kuru pyrms 9 godim Aglyunā varganistu un dirigentu apsrīdēt aicyņōja monsinjors Aglonietis, atzeistūt šū ceļu par pareizu, atsasaucēs varganisti un draudžu kōri, skanēja divbāļseigs "Jermaks", gon vacajā bazilikas dōrzā, gon jaunajā laukumā uz trepm dzidōja apvīnōtais Latgolas draudžu kōris un lela daļa tautas. Monsinjoram īgrimstūt naapterami plašajūs ceļtniceibas organizacijās dorbus un vysōs ambice-jōs pēc tam, šys lobais un pareizais ceļš pamozom apseika. Bez mēginōjumim (kai "Katōļu Dzeivē" rakstēja kaidis Krōslovas puses varganists) nav īspēja-ma kōra dzidōšona summā. Uz pensionaru zidōjumim eksistejūšōs lauku draudzes navar nūdrūšynēt kōrim transportu uz mēginōjumim. Atsarodōs vīnkōrša izeja — izitekt pošu spākim, sovū kōru priškā nūvītōt apskaņōjuma mikrofonus, leidz ar tū mes (arī muni kōri) zaudēja daudz. Pyrmom kōrtom tyka atjīma īspēja bārnu un pīaugūšūs kolektīvim gatavōtis un pīsadaleitis Divmōtes svātīkūs, kas beja napōrvērtē-jams stimuls dorbā — Latvejas Dzīšmu svātīm jī nasagatavōjōs ar lelōku atbīldeibu; ūtrkōrt — tauta kai seņōk palyka pasīva muzykas klauseitōja, kas ir lūti byutisks minuss. Šugod uzjēmeigais Raivo Kokis pyrms "Summas" mēginōja apvūcēt tautu vīnbāļseigas mīses dzidōšanā un atzeimēsīm tū kai jō improvizātu eksperimentu — paļdis jam par tū pošu!

Teņdēnce it uz vīnōtu kōra un tautas dzidōšonu lauž sev ceļu, nasaverūtīs uz vysom gryuteibom. Izskanējuši dažaidi sprīdumi — Eiropas svātīvītōs dirigenti ir veirīši, dzid zānu un veiru kōri, mes ar sovū vīnbāļseibu ļaužu priškā izavē-simēs atpalykuši, Eiropa myusus nas-aprass. Tōs, prūtam, ir blēņas, vīgli izasokūt, myusim ejams jau izemātais un izmēginōtais ceļš — vysas tautas aktīva pīsadaleišonōs liturģejā. Rysynōjuma plāns vysai vīnkōrs: kōris, vysu godu dzidōdams sovā bazneicā Aglyunai izvālātū "Misi", per-fekti tū ivūcēs arī vysai tautai, taipat kai "Tāvs myusu" voi "Credo" — vysim potencialajim Divmōtes svātiku daleibnikim. Uz trepm mikrofonu priškā lai dzid vōdušais "Magnificat", lai dzid profesionali, tauta dzidēs lei-dza.

Nadaudz sovaidōku radzu bārnu kōru sagatavōšonu bārnu un jaunōtnes Mīsei, bet arī šys ceļš ir staigōts un īmeits. Tys ir varūšu bārnu kōru apzynyōšona, sovlaiceiga divbāļseiga repertuara izsyuteišona dirigentim, divi mēginōjumi pyrms svātīm Aglyunā. Rezultātā nav tikai skaisti nūdzidōta svātō Mīse, bet ir bazneicas jaunās kōra maiņas audzynyōšona un īdzidynyōšona. Lauku draudžu bārnim tys ir pats

Nūbeigums 6. lpp.

VILHELMINE PETROVA, PREILI

UZVIĻKSIM SOVUS TAUTAS TĀRPUS!

Par gūdu mammās, vacōsmammās un vacvacmammās 100. godadinai nūdybyņojam gimines dailrades un etnografiskū kūpu "Iveņa". Jū sauce Marta Nagle, dzymuse Lele, myusu kūpas daleibniki asom es poša — Martas meita, jōs mozmeita Raina ar meitu bārnim Inetu, Imantu un munu mozdālu, taipat ari cyti gimines pīdareigi, kuri dzeivoj Latvejā un ōrzemēs. Kolektiva nūsaukums izvālēs par gūdu Martas mōtes un ari jōs veira Oduma mōtes īsvēišonās vōrdam — Iveņa, kura myruse jaunūs godūs dzemdeibōs. Kūpa dorbojas apmāram pīcus godus, šymā laikā ari lelōkū tīsu izgatavēti tautas tārpī. Ar lobim panōkumim pīsadalejamēs 22. Vyspōrējūs Latvišu Džišmu svātku vysūs pīsmūs, bejom ūzaičynōti ūz nūsļāguma skates ūzvadamu Reigā, Kongresu pīlī 1998. goda 5. jūlī. Konkursam sagatavōjom īpošu scenareju ar pīcom ainom, izvirzeiti ūzdavumi tyka eistynōti. Asom pabejuši seņču — Nagļu un Leļu — kopu vitōs, nūlykuši zīdus. Beja skaistas tikšonōs, nu Leļu dzymtas mōjom atvasta sena jūsta, izgatavēts "Iveņas" fotoalbums un apoksti par jimā radzamajim attālim, pīvīnōti avīžu izgrīzumī.

Par tārpim. Nu Martas saglobōtōs kolekcejas īr placu lokots, restaurāti brunči, lakateņš, golvas auts, zečes, cymdi, priksauts, kai ari rateņš un teitovas. Vēl cyts komplekts — vaca blūzeite, lakateņš, bolts adeits vylnas lokots, grūzeņš peiragim pīgūlnikim. Pošas asom īzauđušas brunčus — 5 gobolus, īzšyvušas blūzes, calainas un musturōtas jūstas, aubes, sagšas ar apaudom un bōrkstem, īzadejūšas bolts zečes. Ir ari pīmārōtas kurpes, sasaglobōjis bolts lynu brunčis, bolta blūzeite, krakls, sakteņa, jūsteņa. Nu Inetas kolekcejas — bolta lynu

kleiteņa, jūsta, sakteņas, bolts vylnas zečēites, pastaleņas, ūtrs — vylnas brunči, blūzeite krekleņš, sakteņa, sagša, zeļļu vaiņuceņš, priksauteņš, vylnas zečēites, nu Rainas — vylnas brunči, blūzeite, aubeite, jūsta, sakteņa un sagša, ūtri vylnas brunči; Imanta "Ganeņam" īr bikses, krakls, lakateņš, zečēites, solmineica, ganeņa kuleite, peicka, postolas.

Tikkū īejūt īzstōdē (Preiļu rajona centralōs bibliotēkas ūtrō stōva foaje), to tyuleņ pa labi beja lels svātku vaiņuks nu rudzu vōrpom ar svātku simboliku, kas tyka nasts Džišmu svātku gōjini Reigā, tīši pretī beja tārpī, pī jim — grūzeņš ar kodeilom (pļovu zōlem), tōļok — svātku tārupu grupa, pī pretejōs sinas — teitoveņas ar dažaidu rūdkorbu detaļom, pīmāram, calainu jūstu dēleiši u. c., tod sekōja seņtārupu grupa, tai blokus pī sinas — fotostēnds ar īzstōdes anotaceju un gaļdeņš (pī īejas pa kreisi rūkai) un atsauksmu grōmota, žurnali "Dziesmusvētki", albums, svečturs ūz gaļdeņa. Apmaklātōjus pavadeja muzyka — īroksti nu myusu pošu ansambļa repertuara, cyti etnografiskī sacerējumi.

"Sensenas caurjūstas ilgas

Pa laikmatim īzpaūzas otkol.

Ōrpusis sejs gon īr cyts,

Saturs īr myužam tys pats.

Romantisks dvēselis cālum,

Kas lik sevi zīdōt priks cytim,

Fantastisks straujums, kas dzan

Uguņūs strōdōt un degt" —

(Aspazija)

— šys īr myusu kūpas motto, ciļts tradiceju saglobōšonai nōkūšajom paaudzem. Mōte Marta beja dāinu teicēja, audēja, tamborātoja, adeitōja, lela meistare, Dīvs jai beja pīškēris ari lobu bolsu — nu augstas klases mecosoprana leidz zamajam altam.

Storp šūs tārupu autorim īr ari Martas

un Oduma vacōkō meita, nalaikē Lidija ar bārnim Inetu un Juri (es beju jaunōkō), pavadējuma īroksti īr nu gimines saitim, seviškūs breižūs, pīmāram, 22. Džišmu svātku tārupu konkursā dzīdōjam ari poši, aicynōm cytus paleidzēt.

Kai jau sacēju, nu Martas pyura un jōs pošas darinōti īr vēļ placu lokots, golvas auts, vylnas saga, lynu goldauti un dvīli, kai ari cyti rūdkorbu pīdarumi, kas beja radzami īzstōdē, vīnu daļu darinōjuse myusu kūpa. Pošu gatavōtas īr ari celas, saiveņas, jūstu aužamōs stelleites un cyti reiki, myusu konsultante un paleidze ausšōnā īr Anna Glužina, skūlōtōja — Veronika Kokina. Republikas skatē sovus tautu tārupu rōdējom "dzeivajōs bīldēs", tam beja sagatavōtas vairōkas ainas, saisteitas ar svynamajōm dīnom.

Zimassvātki —

rōdom vacvacmōtes Martas austū placu lokotu, jōs rūku darinōtu ļūti smolku lynu golvas autu, goldautus un dvīļus. Darbeiba — bārnī puškōj simbolisku eglī, skaņ muzyka, vysī sanōk kūpām dzīd "Zimassvātki sabraukuši".

Leldīnas —

rōdom šym gadējumam atbylstūs tārupus, vysī pīcojas par skaisti kršōtōm ūlom, ūzcinōj ar tōm vīns ūtru, peiragim, dzīd, skaņ kūpeigō "Nakarit ī bōleni".

Jura dīna —

pyrmō pīguļas un gonu dīna, apgārbi — atbylstūši, ganēš, atnōk saimineica ar grūzim, kurūs kršōsōtas voi nakršōsōtas vōreitas ūlas, peiragi un cyts cīnasts, saimineica mat ūlas gonampulkā, lai lūpim īr opolas mugoras, vysī dzīd "Uz pīguļu, uz pīguļu".

Leigū dīna —

vysī pļovā, ari ganeni, plyuc zīdus, pyn vaiņuceņus, tī teik pošim un ari lūpenim; ganeni vaiņukus darinoj saimineicom. Tārpī — pīskapōti

svātku byuteibai, skaņ "Rūtoj" un "Leigū", vysī dzīd leidza.

Džišmusvātku aina —
var byut ari augstas gūdeibas — gimines svātiki, dorba svātdīna voi tolka, daleibniki gārbi skaistōkajūs tārpūs, skaņ īroksti un ari aicynojam dzīdēt vysus klōtasūsūs "Gonu bolsus":

"Skaņ baļsenis reitā agri,

Vaira skana ī vokorā ī,

Dīnas vydā naskanēja —

Tod biteitis madu nese"

Ūtra dzīsmē "Ai, gaļdeni" bolsā:

"Tolka, tolka tev, bōleni,

Na tei muna tolka beja;

Tei apēde vucineni"

Pīzemes vitā pībīļšū, ka pēc šaida scenareja myusu ūzstōšonōs nūritēja ari šō goda 19. aprēlī Leivōnūs, republikas skatē, pīrkšnasumu ar atsauksmi ūz J. Klidzēja "Snīgim":

"Myusu Saemys augsti tāvi,

Maucit zōbok's nu galvenis,

Nōkat kūpā pī darbeņa,

Lai byus loba dzeivōšona!"

"Dzižam divi, dzižam divi —

Nasadar ī nasadar ī,

Kod sagōjom puļceņa ī,

Redz, cik skaiški sadarēja.

Sadar mīzi ar apeinim

Lelajā ī kubulā ī,

Tautas vīn ī nasadar ī

Ar munim ī bōlenim ī".

Nūsļāgumā ūz skotuves izīt vysa dzymta, cyti mani plynvarōjuši pasateikt meilajim, klōtasūšajim vacāvim un vacmānejom, kas īdybyņōjuši šōs tārupu rokstu un volkōšonas tradicejas, kas mudynoj myusus turpynōt īsōktū lītu. Jaunajai paaudzei nūvēleju byut taidai pošai, saglobēt tū, kas godsymtim tautā krōts, nest leidza un vairōt.

Myusu kūpa pīļneibā nūsakomplektēja vysmoz picus sivišu tautas tārupus sōcīt nu senējim laikim un leidz eksistējūšajim myuu dīnōs, jau ar lelōkom voi mozōkom izmaiņom. Pate darinoj divus komplektus — svātku (Leldīnu) un dorba (Jura dīnas), ar myusim kūpā īt mōtes Martas veikums — gūdu un svātku tārps, kū var vīļkt Leigū vokorā, kuram asu restaurēja

dažas detaļas, taipat asu pīlykuse pī mammas tārpa dažas iztryukstūsōs detaļas — tī topuši pādejis sešūs godūs un veidoj myusu seņtārupu grupu. Jōs mozmeita I. Nikiforova strōdōjuse pī tārpa, kura nūsaukums "Leigūvokors pļovā", tys dūmōts meitinei pusaudzei, paleidzēja mamma Raina, jei strōdōja ari pī svātku tārpa, taipat pī tō, kas dūmōts mozmōzdālam Imantam Petrovam, pī kura taipat strōdōja ari jō mamma Ināra, es izgatavēju zečēites un jūsteņu.

Ar myusim vīnmār īr rudzu vōrpu vaiņuks, tō kopeja, kas beja dūmōts pasnīgšonai 22. Džišmu svātku vērsdirigentei Terezei Brokai, Latgolas Džišmu karalinei, bet gōjīņa laikā, atbyldūt skateitōju sumynōjumim ar vycynōšonu papūtēja, restaurēt naizadevēs un niu asom izgatavējušas jaunū, kū ceņšomēs saglobēt, lai pī izdeveibas tūmār pasnāgtu. Izmontōjūt īspēju, ka par vysu varu ūzraksteit avīzei, gribu atsavinōtis cinejamajai dirigentei. Lels paldis ari rajona bibliotēkas vadeitōjai Inārai Batarāgai un jōs kolektivam par īspēju ari šymūs gryutajūs apstōkljūs sareikēt šū īzstōdi kai Džišmu svātku, šymā godsymtā pādejis, atskaņu akordu.

Ari muns myužs lelā mārā vejis paraleli Terēzes Brokas Dzīsmāi vēļteitajōm dīnom, saulainom un gaišom, bet ari nažēleigom, kurōs tūmār, paslāpta kaidā dzīļā sirds kakteņa, ūzvarēja jōs labesteiba. Pyrms godim, kod Bolvūs, Latgolas zonas džišmu svātkūs gūdynōja trešōs atmūdas blōzmi, izgatavēju divus rudzu vōrpu krūneišus — vīnu vajadzēja ūzdōvynōt boskōjainai meitinei, kura ar tū devēs ūz "dāinu kolnu" trešu reizi, ūtru — bolvenitei par skaisti sagatavōtū un nūvadeitū svātku scenareju. Tod rodōs dūma kodreiz taidu pasnigt ari cinejamajai T. Brokai teiši vysas vaļsts Džišmu svātkūs. Bet, kai soka, liktiņš nabeja lēmīs...

Vēļ jau dzīsmā dzeivoj, skaņ pōri vysai Latgolai, cinejamō vērsdirigente vēļ aizvīn tikpat aizrauteigi strōdoj — byus izdeveiba tū izdareit...

ONTONS RANCANS

VOI TĀUTU MEITAS KAUNĪS?

cu. Nūlāmuse latgaliskū tārupu pagatavēt ari sev, ar kū pīsadaleiš Džišmu svātkūs. Pētūt literaturu un jau pa daļai aizmērstūs rokstus, atklōjuse, ka kōrteigai tāva un mōtes meitai, vēļok — labai sīvai veiram, lai jū cīnātu ari sābri, kotrā sīvinegā breidī bejis jōit ļauzūs ar kū īpatneļoku ītārpā. Tai bejuši sovi tautas tārpī bazneicai, ari svātku dīnom — Zimassvātikim, Leldīnom, Jura dīnai — pīguļom, un tamleidzeigi ansambli. Meitas un sīvas strōdōja pa naktim, pī skola voi vēļok — petrolejas lampas gaismas, bet tai, lai dzeja nu ūzspraustōs kūdājas ratēņa spēlē tacātu fīva un vīnmēreiga, bez pubulim (ak vai tai meitai, kas tai naprotā! Tū jau apsmēja ari tautas dzīsmōs, sok, "uz pubuļa pakōpuse, sābru Janci (taidu pošu natikli) nūskatēju"!), un cik daudz beja tai jōstrōdoj, lai "apaustu un apadeitu" kotru lelōs saimes lūcekli, ka ūz vacumu vadzeņa tai ari palyka pērstūs naaizleidzynomā nu dīga — tecejuma! Bet kaidā smolka beja jaceņa, dvīļš, lyndrakī! Un vajadzēja vēļ

ari pamateigi pīstrōdēt, lai jūs skaisti izrūtōtu ar zeilem un cytu krōsu dīgim!

Ar taidu tārupu nabeja kauns izīt ļaudis, taidu apbreinōja vysī un prota nūvērtēt. Runōjūt īzstōdes atklōšonas breidī gon pošā V. Petrova, gon bibliotēkas direktore I. Batarāga un rajona padūmes īzpuļddirektore A. Pastore pīmīnēja, ka latgalju dzālōnites taidūs, teiru lynu un vylnas tārpūs, beja gon pīvilceigas, gon vasalōkas kai tagad sintetiskajūs audumūs — plauka un zīdēja kai rūžas. Vajadzātu atjaunēt vacōs tradicejas un ari myusdīnōs volkōt kuplus un spūzus tautas tārupus. Ar tū tikai īgyutu, bet pī myusim iznōk, ka daila tautu meita lobōk tārpās dzīmsu bīksēs un mōksleigōs ōdas jakā, nakai šaidōs drēbēs. Jo kura taidūs ari pasarōdōs ūz īlas, to verās ūz jū kai to īpoši, voi, sok, jau džišmu svātiki atnōkuši? Bet vacmōmju dzeive vysa pagōja taidōs rūtēs, jōs nu bārnū dīnom leidz vacumam nōce un gōja dailjas.

ar 90 godu jubileju — "Daugovas vēju atbolss", volūdņika L. Latkovska grōmota "Nacionalā atmūda Latgolā", kai ari vīna nu "Zemtura" programom.

Taipōš krīvu jaunūs autoru dzejas un prozas īzlasē latvišu volūdā, kū gatavoj Jolanta Sylandža (JO), Oskars Seiksts sajam stīpendeju romana "Reitišku mads" pabeigšonai, tulkošonai nu leituvīšu volūdās, jaunūs autoru dorbu īzlasēs sastōdēšonai. Atbalsteitē 2. Kristeigō teatra festivalis "Dzāltonais dzenis", kura projektu īsnīdzē Līga Balode, muzykalō bārnū teatra izrōde "Muna

tāvu zeme", pī kuras strōdoj Jelena Švilpe, Gundegas Rancānes projekts "Makašāni", Marutas Castrovas nu Bolvim projekts "Ritineits" un ari volūdneicas Lidijas Leikumas kapitāls dorbs "Latvišu augšzemņiku folkloras leksiskōs datu bāzes īzveide".

Pavysam konkursā šymā kōrtā bejuši 451 projekts un apmāram pītkū daļu nu jim īsnāguši provinēsas kulturas darbiniki. Nōkamajā 1999. godā taidi konkursi paradzāti reizi catūrskni, pyrmajai projektu pīteikumī jōisnīdzē leidz 1. febrāļam.

byutu vajadzēigs, var vadeit šū dorbu, tikai jai pīsanōk šys vērsdirigenta statuss. Sovā īnteligenčē un smolkjyteibā jei ļōve dorbōtūs kaidam Reigas dirigentam, bet tī nīkas navarēja iznōkt un naiznōce. Lazdānei īr pīredze repertuara atlasē, īzcyļas organizatōres spējas, teicams varganistes un dirigentes kēriņš, kas vēļ vairōk byutu vajadzēigs? Dūsim jai plynvaras bazneicas kōru vērsvadeibai Latgolā. Nīkaidūs īrubežōjumus tys nauzīks varūšajim, nabyus atstumi ari mozi kōri un golvonais — dzīdōs divlyudzēji Aglyunā, kur pasaulš redz myusu ceļu un saļysmojas par myusim. Ūzaticēsīmēs īvai Lazdānei! Asu pōrlīcynōts, ka kōra dzīdōšonas problemas rīsynōsīs — jei pazeist gondreiz vysus dirigentus persūnīgi, ōtri atrūd kūpeigū volūdū, saprūt kotra vajadzēibas, sevi īr pīrōdējuse dzīsmā un sadarbēibā.

Naudz par jaunajm vāsmom.

ONTE LEIČUJŌNS

DVĒSELIS SPĪGELIS

Veļtējums Nagļu un Leļu dzymtas dailradis un etnografiskajai kūpai "Iveņa"

Odu cymdus graidōdama,

Aizkalniti gaideidama;

Valns atnese preilititi

Raksteitōs (i) komonōs (i).

Tautas dzīsmē

Šudīņ mes klēt pī breineiga šova,
kam sōkums tōļajā Lemešovā...

Varbyut caur Malnovu voi Krīvenim
uz Preilim īr nōkuse skaistō

"Iveņa"??

Tys — cīms, pōr kuru saule lāc
un rūt,
kur drēbis kolst un gaili vēļ dzīd;

tī zemņiks sev monta daudz
nasarause,
bet sīvom tī rateni nadyuce gausi,

tī tāvu un mōšu talantus globoj,
caur paaudžu dzeivem tūs iznas
lobom.

Ar apbreinu, cīnu šudīņ kai sovu
Preiļš mes sveicom Viļu
Petrovu!

Kas var byut krōšņōks par tārupu
pošastu,
par latgaļu meitas voi mōmulis
jaustu,

kas var byut svātōks par volūdū
munu,
nu kuras vysapleik spūzme pī runu?

Tei kūpā ar tykumu dorbā un
dzīsmōs
sylđa myus' vysus dailradis līsmōs.

Stellīs godsymtim kūpā īr lyktas
tautas pīca un nalaimis dyktas,

cereibas un Dīva svēteiba ļaudim,
un rāku veikums — kai mati ar
audim;

un boltums, nu teirom dvēselem
jīmts,
pīsakļāun augumam kai rūkai
cymds.

Apgārbs īr cylvāka dvēselis spīgēļš,
tys slovonu dora un gūdā īceļš...

ATBOLSTS LATGOLAI

Nūsalsēdzīs Latvejas Kulturkapitāla fonda reikōtais kōrteigais projekts konkurs, kurā atbalsteiti 210 kūpsummā ar 400 tykustūšim latu. Pa tōlrūni nu Reigas myusu laikroksta konsultants profesors Pīters Zeile informēja, ka tīmā skaitā pī atbalsteitajim tykūši ari trejs, kurim jys devis sovas īteikuma vēstules voi ari pats pīsadolēs: rakstnīka Alberta Sprūdža stōstu krōjums, sakarā

KŌRA MUZYKAS PROLEMAS

Sōkums 5. lpp.

lelōkais un skaistōkais mērķis — dzīdēt Dīva Māmeņai Aglyunā. Kai tys stimulēs kōra dorbu!

Pats nu sevis rūdas nōkūšais vaicōjums — par šō dorba vadeibu. Pasavērsim nādauz atpakaļ un saudzeigi pasalyukōsimēs ūz sōkumim. Monsinjors Aglonietis, kai jau minēju, sovā laikā veidoja varganistu un dirigentu apspriedes kai nalelus seminarus ar Terezes Brokas, Raimonda Igolnika, vodūšus un īryndas varganistu pīsadaleišonūs. Beja dūmas, beja īrūsmes, gribūt nagribūt vadeibu beja jōuzajam Lazdānei Aglyunā kai jau dabiskajai centra figurai. Jei beja īnōkuse naseņ, nīvīns nazynōja jōs poteņces un rezervāta ūzturēšonōs, jōs

pyrmūs panōkumu borgia vērtēišona beja teiri dabiska, taidi ari jōs pyrmi nādruši sūli, dabiska beja ari jōs vēlēšonōs daudz kū sōkt nu gola, nadabīskis beja tikai tys, ka napōrsaveidōjōs un napazu da dažu varganistu un dirigentu tei rezervātō nūstōja. Lazdāne prota nūsastōtis pōri pošsaprūtāmajam īkšejam aizvainōjumam, pōri daudzajom pošmōju problemom, ar lelu mōkslinīcysku un organizatorisku atdevi strōdoj ar pošas īzveidōtū "Magnificat" bārnū kōri, muzykalajim bārnim skūlā pī bazilīkas, audzynōjūt jaunūs varganistus. Tys īr tys, kū mes radzom, tai sokūt, nu molas, druši vīn, tī bejis ari dekana un bārnū vacōkūs atbolsts. Rezultati īr.

Turpynūt dūmu par vadeibu, jōsoka, ka šūbreid diecēzē tikai Iva Lazdāne ar styngru rūku un kolegu padūmu, jō

Prištera Ronalds Melnera dūmu bīdri un sekōtōji muzykas modernizacejā īr ari Latgolā, bet tys īpošu rezonansi nav radējis. Beja mēginōjumi gitaru pavadējumā ļaut dzīdēt psalmus divklopjōjumā bazilīkā, dzērdāts par jaunīšu aktivitatem vēļ šur un tur, nūklauseitas jau pīmynātō prištera ūzstōšonōs raidējumā "Lai nōk Tova vaļsteiba" un sacynōjums īr vīns: tys īr variants dorbam ar jaunōtni — emocionāls, ītekmeigs, bet kantri stīla, pošu "Līvu" pīsadaleišonūs liturgejā ūzskotu, saudzeigi īzsokūtīs, par diskutejamu. Nastōdu sevi par paraugu, bet ari sovūs godūs dzīdu kū modernōku, ar tū īsaistūt jaunūs un vadūt jūs ūz nūpītnū, kū dzīd un pījam kai sovu tauta. Tī nīkō grēceiga nav, bet kūpeigai dzīdōšonai darātu ļūti nīceiga daļa. Taidu muzyku varu īsadūmōt kai fonu meditatejai, jaunīšu saišonom draudzes nomūs, atpyutā

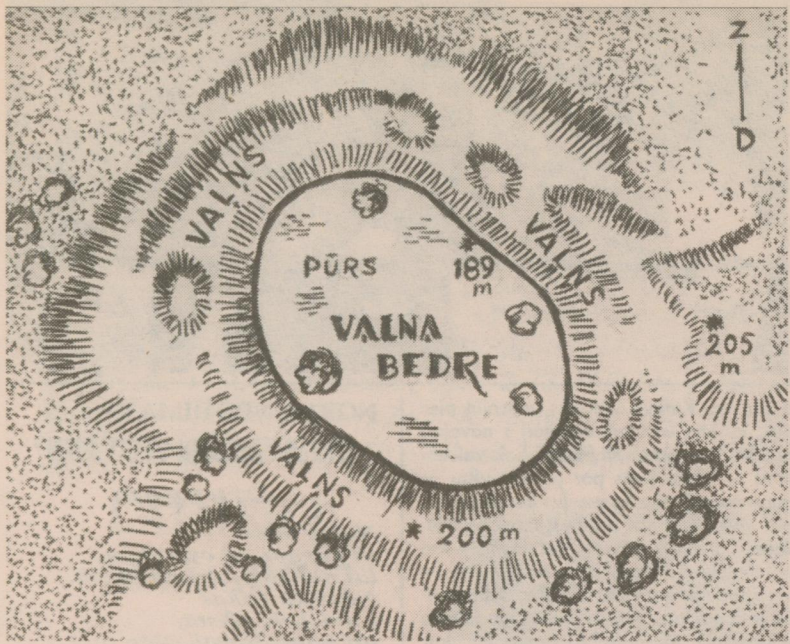
svātečōjuma laikā. Dzeive rōdeis, kaidu vītu ījīms šei straumeite.

Munas dūmas: carātū nadeve grōmōtas "Vysa zeme Kungam dzīd" dōrgais izdavums, kur vēlti meklēt myusim īntoatīvi tyvōs leitovīšu un pūļu komponistu jaunūs un nādauz vacōkōs dzīsmas. Aizjyuras repertuars myusejū nabogōtynoj, tys varbyut saista dirigenta īnterēsī, rūsnyoj kaidu gitaras spēlātju. Dūtō vīnbāļseiba naapmīrinoj ari jaunīšu kōrus.

Nūbeigumā vālūs pasaceit, ka naasu gribējis kaidu aizkaitynōt voi rūsnyōt polemiku, kōra problemas un perspektīvas mēginōju saskateit caur gola mērķi — kūpeigū dzīdōšonu, kai tys byutu jōdora ari Latvejas Džišmu svātkūs ar daļu nu repertuara. Mani vadeja un voda vīna vēlēšonōs — atvērt lyugšonai divlyudzējis sirdis un Dīva žēlesteibas īnōkšonai ar dzīsmu.

ALVA HMEĻIDZE, RUNDĀNI, LUDZAS RAJONS

"VALNA BEDRU" NŪSLĀPUMS

Senūs laikus cylvāki vīnkōrši izskaidrēja napazeistamu dobas parōdeibu izceļsmi, pīdōvojūt tōs pōrdabiskim spākim, gorim un tai tōlōk, tai, acimradzūt, beja arī ar nāparostim dobas veidōjōmim Rundānu apkaimē. Pats lelōkais nu pauguru kompleksa ar krāterveidīgōm atverem nūsaukts par "valna bedri". Ļauds ar leikumu gōja ap mīļzeigu, iztēli šausmynūšu idūbi, kura lykōs par poša nalobō mitekli. Cytu tōs izaceļšōnōs skaidrōjumu, bez šaubom, navārēja arī byut.

Bet aizgōja godsymtī, zynōtne atklōja vīnu nūsļāpumu pēc ūtra, tūmār Rundānu "valna bedru" palyka naatk-lōts aiz tō imesja, kas šymūs krāterveidīgajūs izcīļņūs cylvāki pōrstōja redzēt kūtō nāparostu, ivēreibas cīneigu. Un, lyuk, beidzūt tikai mysu dīnōs atsaroda taidis, kurs paeistam īsainteresējōs un arī aizārōva ar šū dobas veidōjumu, pyrmais atklōja krāterus. Tys beja Pīters Berjoza nu Rundānu, Ludzas 23. CRBP (ceļu remonta un byuves pōrvaldes) ceļu meistars, dedzeigs nūvodnīks un pādzinis. Jys biži te apsastōja pōrdūmōs, ilgī vārōjumi un saleidzynōjumi ar faktim pōrcīnōjōja, ka kaidas to parostas dobas parōdeibas navārēja radeit kūtō leidzeigu, arī cylvāka rūku dorbs tys nabeja.

"Varbyut šī ir meteoritu krāteri?" — Pīters dūmōja.

Hipoteze par Rundānu krāteru izceļsmi nu meteoritu beja interesanta, zynoms taču, ka jūs lelōkō daļa, īsaticūtīs zemes atmosferā, sadag un pavysam reši kaidas daleņas nūkreit uz vērsmas, gigantisku izmāru dabasu vīsi īspējami varbyut pa kaidam syms godūs. Šys piļāmums beja jōpastyprnoj ar faktim, kas, prūtams, nav nīmoz tik vīgli. Pīters Berjoza nūlēme par "krāterim" uzraksteit Latvejas PSR Zynōtņu akademejai — tys beja 1962. goda vosorā. Tī šys ziņōjums pīvēre specialistu uzmanību, sōcēs pētejumi — Latvejā pauguri ar krāterim vydā beja moz pazeistami.

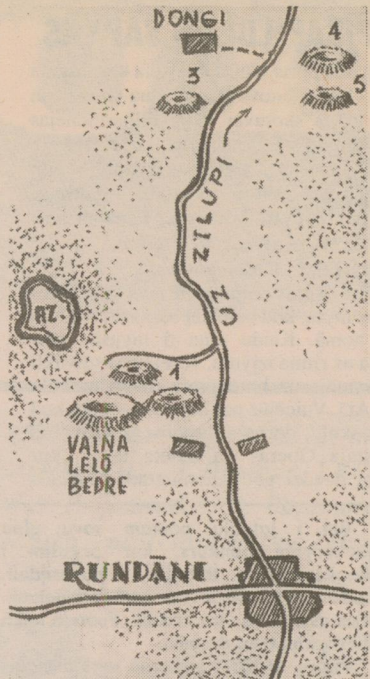
varātu byut patīsoks? Tūmār vėl navar atsateiktīs nī nu vīna, lai apstyprinōtu vīnu hipotezi, cyta jōpastreida ar konkrētim faktim, kuru, dīmžāl, ļūti moz.

1972. goda Vēstures un dobas kalendarā, kūt izdūd Reigas "Zynōtne", īvitōts zynōtņu kandidatu O. Āboltiņa, I. Danilāna un V. Stelles roksts "Rundānu "valna bedres"" (128.—130. lpp.), kurā autori vyspōrynoj savōktūs materialus. Jī nūsasļicas uz dūmu, ka krāterveidīgōs bedres pī Rundānim vysycamōk rodušōs lada laikmetā, bet nāizslādž arī cytas īspējas, tymā skaitā arī meteoritu pādas. Jī roksta: "Šī pauguri ar bedrem tik teišam atgōdīnoj krāterus, kas rūdas pēc eksplozejas voi spēceiga trīciņa, ar augsnes uzmatumim, kas veidōj valņus".

Interesanta ir arī Moskovas vļasts universitates katedras vadeitōja profesora Popova, kurs pētej sasoluma problemas, dūma, ka Rundānu krāteri ir hidrolakoliti, tys ir, pakolnī — uzpytumi, kas varēja rastīs myužeigō sasoluma zonā, sasolstūt yudiņam. Tektonikas profesors, geologomineraloģejas zynōtņu doktors N. Nikolajevs (Moskovas universitates Geoloģejas fakultates dinamiskōs geoloģejas katedra) ir par tū, ka pī Rundānim nūsagōzušīs tūmār meteoriti. Nu kosmiskōs izceļsmes pozīcejom uz Rundānu pakolnim veras arī Vysšavīneibas Jyuras geoloģejas un geofizikas zynōtīniskōs pētnīceibas instituta vacōkais īnženers L. Vlasovs, kurs naseņ pabeidzīs materiala par vysu tū gatavōšonu un īsnēdīs PSRS Zynōtņu akademejas Meteoritu komisējai — 1973. goda febraļa sōkumā.

Patīšam, ir vysai vyllynūša hipoteze par Rundānu dobas veidōjōmim nu Kosmosa īsajaukšōnōs puses, jō tei ir unikala, bet lai tū apstyprinōtu voi nūlīgtu, ryupeigi jōizpētej vysas reljefa formas, fakti un parōdeibas "jōnūlik" tōs pamatūs.

Zynoms, ka lelu meteoritu nūkrisšōna uz Zemes teik pavadeita ar mīļzeigom eksplozejom, zemestrīcem, vīsuļvātrom, mežu guņsgrākim un izlausšōnu. Tōs ir grandiozas nūtykuma pādas, jō tys teišam vysš bejis Rundānūs, to nav sasaglobōjōšōs. Pazudušas, izgaisušas godu simtīņūs, jō šī krāteri, kai uzskota zynōtīnīki, veidōjōšīs pyrms tyukstūšom godu. Nav par jīm arī tautas nūstōstu — par senu laiku nūtykumim. Bet kai meteoritu nūkrisšōnas aplīcynōjums var byut tikai jau pīmyntōs pādas, bet arī vėl vasala rinda apstōklū, kai, pīmāram, meteoritu vīlas klōtbyutne krāterūs (jō tī beja nu dzeļža), paaugstynōta radioaktivitate, krāteru forma, valņus, augstōkūs vītu virzīņš, krāteru izlaides raksturs un tamleidzeigi. Jā, sapyns par Rundānu "valna bedru" nūsļāpuma atklōšonu var pīsapīldeitīs, jō taču 100 godus (1827.—1927.) zynōtīnīki streidējōs par aizdūmeigū Kāli azaru Sārems solā Igaunejā, un tūmār atroda pareizū lāmumu, galeigi pīrōdūt, ka Kāli ir cēlis nu meteoriti. Tagad ir cyti laikī, zynōtnei ir cytas īspējas un jōdēiboj, ka tyvōkā laikā šei parōdeiba tiks pamateigi īzpēteita, vysas tōs īpatneibas, un pīnōks dīna, kod "Valna bedru" nūsļāpums vairs nabyus kai taidis.

Gryuši, prūtams, pasaceit, kod tys teiši byus, bet jau tagad vīns ir skaidrs: lai kaidā Rundānu veidōjōmu izceļsmes hipoteze arī apstasyprnoj, jī ir ļūti sovdbabeigi, ratas formas un kai geomorfoloģiski dobas pīminekli jīmī dobas aizsardzeibā!

Šys roksts publicāts divūs rajona laikroksta "Par Komunisma Uzvaru", kas tūlaik iznōce Ludzā, numerūs 1973. goda martā. Tūlaik šamā avīzē sovū dīnīskū maizi peļņēju arī es, pēc autora skicem izgatavōju zīmējōmus, kūt niu pōrkopēju "Zemturam". Tymā pošā godā vairōk uz vosoras pusi, braucūt garum nu Zylupes, īkōpu arī pats vīna nu krāterim — lelōkajā, breivajā nu kōrklim un īkritušajīm kūkim vītā ar pagārōku maiksti, kas beja tyvumā, grībeju sasnēgt dīžlumu, bet nīkō. Es jau naasu specialistis un pasaļāunūs uz vuceitīm veirim, bet jī, laikam, jau paspējuši pīmerst par Rundānu "valna dūbēm", jō nīkaidī cyti, cik zynoms, pētejumi nav veikti, un arī zemes, ka te aizsorgojams objekts, naz voi salyktas — kas brauc garum, pat īsadūmēt navar, ka ceļa molā te taidis unūmōts.

Roksta autors Š. Hmelidze pusgodsymta garumā myuža godūs Rundānūs īzpētejīs nu vīnu vīn unikalū parōdeibu, savōcis gona nadzērdātu ziņu par daudzīm īvārōjamīm cylvākim, īspēju rūbežōs tōs publicējis (natryukst arī palykušūs rūkrostūs), klīvīs par īvārōjamu nūvodpētnīku. Ilgus godus jys nūstrōdōja vītejā vydusskulā par fiziskōs kulturas skūlōtōju, izaudzīnōjis daudzūs īvārōjamus sportistus. Jō veikums Latgolas kulturvēstures un pedagoģejas dryvā pīnōceigi atzeimāts ar tū, ka naseņ pīškērtā piļsuneiba. Pats Š. Hmelidze smejas, ka līcis pamatus vasalam gruzīnu klanam Rundānūs, ka niu tī varūt pretendēt uz šōs Aizkaukaza vāļsts provīnces nūsaukumu. Bet nūpītnī — nasaverūt uz sovīm dzeives godim sērmais skūlōtōjs un nūvodpētnīks vėl ir dzeives spora pylns un pylns arī apjēmeibas klīpt par "Zemtura" autoru.

Ontons RANCĀNS

PAGŌTNE, TAGADNE, NŌKŪTNE

Kōrtejō, nu jau septeitō Latgolas Pētnīceibas instituta zynōtīniskō konference pārn 23. un 24. oktobrī reikōta kūtā ar Ludzas rajona padūmi un piļsātas dūmi, plenarsēde sanōce plašajā kulturas nomā, tod sekceju dorbam beja atvālātas telpas bibliotekā, nūvodpētnīceibas muzejā un mōkslas skūlā, nūsļāgums — otkol kulturas nomā. Kai izskanēja rezumējuma breidī, nu pīteiktajīm 91 referatim nūlaseiti 81, naskaitūt socioloģejas dorba grupu, kura ar sovīm lasējumim palyka Daugavpīli un kuru voda doktors, socioloģejas docents Vladimīrs Meņšikovs — leidz nūsļāguma breižam jēi nabeja paspējuse atsuteit faksu par dorba nūrisi. Tūtīs cyti referanti nu Daugavpīļš Ludzā beja īsarodušīs kuplā skaitā ar lelu autobusu. Ūtrajā vītā aktivitātes ziņā var minēt naurānīšūs, arī saiminikus — ludzōnīšūs.

Vysa praktiskō puse beja organizāta vērineigi un pōrdūmōti, leliski izskanēja koncerts vokorā, kūt kuplynōja vītejūs skūlu jaunōtne, mōkslīnīcyskōs pošdarbeibas daleibnīki nu pīaugušajīm, kai arī nu senom tradīcejom bogōta pošdarbeibā Cyblas nūvoda.

Kai parostī, šymōs konferencēs teik nūlaseits daudz interesantu lekcēju, bet nu vysas teik īvitōtas godskōrtejā grōmotā "Acta Latgalica", un uz tū arī ilgī jōgaida, izdevēs Ontons Rancāns plenarsēdē aīcynōja vysus šūs referatus un pīkīslasējumus sagatavōt avīzes variantūs un publicēt "Zemturī", uz kūt klōtasišī atsasauc ar īzpratni — cerēsīm uz atdevi (reļģejas dorba grupas vadeitōjs, Tilžas un Rugōju draudzū prāvests un laikroksta konsultants Alberts Budžē īsnēdīs Ontona Matvejāna nu Drycānim sagatavōtū lasējumu par kōra muzykas problemom un perspektivom Latgolas draudzū baznīcēs, sūlejos sagatavōt tyvōkā nōkūtne Mārtiņa Boiko nu Reigas rokstu par psalmu dzīdōšōnas tradīcejom). Vairōki referējōmī iraksteiti dīktofonā, tymā skaitā Anitas Vaivodes nu Ludzas par rajonu Latgolā un Latvejā, Eduarda Matisāna — par ekonomikās atteisteibas strateģeju, Monvida Švarca — par Latgolas atteisteibas padūmes darbeibu, Andra Kazinovska nu Bolvīm — par administratīvi teritorīalū reformu un cyti.

Rūseigs dorbs ritēja sekcejos — ekoloģejas un vīdes izgīteibas, kur dorba grupu vadēja doktors, pedagoģejas docents Bruno Jansons, izgīteibas un pedagoģejas — Dr. ped. asoc. prof. Eleonora Terezija Vaivode, kulturvēstures — Dr. filoz. prof. Pīters Zeile ("Zemtura" konsultants), latgaļu volūdās un literaturās — Dr. filol. prof. Ontons Breidaks, tautsaimnīceibas — Dr. ekon. prof. Jezups Zeļonka ("Zemtura" konsultants), jys vadēja vėl arī Jezupa Macīleviča montōjuma apģives grupas dorbu, kurā pīsadālējōs Rēzeknes Augstskūlas audzēkni, vēstures — vadēja Dr. vēst. doc. Henrihs Soms.

Ūtrā dīnā, konferencēs nūsļāgumā grupu vadeitōji snēdže arī eisus pōrskotus par dorbu jīmōs, atzeimeja gon pīkīslasējumu aktualitāti, zynōtīniskū vērtību, gon tūs kai īzziņas olūtū lelū nūzeimi. Nūtyka Latgolas Pētnīceibas instituta bīdru kūpsapulce.

Nūlamts, ka nōkūšū, 8. LPI konferencī ir mērtkīceigi sareikōt Preiļūs nōkamajā, 1999. godā un taipat oktobra ūtrajā pusē.

Viktors Trojanovskis

Ludzānieši

A. MEŽMALIS

Vysim par lelu un pateikamu pōrsteigumu beja ludzōnīša Viktora Trojanovska grōmotas "Ludzōnīši" iznōkšōna un jū sajēme vysī konferencēs daleibnīki (autors ir arī "Zemtura" konsultants), par jū un vyspōr sovīm pētejūmīm jys runōja kulturas vēstures dorba grupas nūdarbeibōs. Tei ir kritna un ryupeiga vōkuma vairōku godu gōjuma rezultats, vīns nu pyrmajīm šaida veida apcerējūmīm vysā vāļstī un tū, jau pēc vyspōreigas īpasazeišōnōs ar skaneigim aplausim nūvērtēja konferencēs daleibnīki un vīsi nūsļāguma daļa.

Tī ir bibliografiskas ziņas un veikuma izskaitējums par vairōk nakai divīm syntīm nūvodā dzymušajīm un dorbojūšajīm literatim publicistim, mōkslīnīkim un zynōtīnīkim, par tīm, kuri palykuši te un dorbojūšīs, voi arī jūs dzeives celi aizvadūši tōli pasaulē.

Īvodā autors roksta, ka "vysvairōk tiks stōsteits par tīm ludzōnīšīm, kas palykuši pavysam nalelā skaitā dzimtinē, kōrtejō svešās varas vilņa apspīstī un daudzkrōrt arī

NAPŌRVĒRTĒJAMS DORBS

pōrnūvodnīku nūnīvōtī, tūmār nanūlyuza, naneikuļōja, bet turpynōja pīldeit sovū cālū mīseju — naļaut iznycynōt sovū tāvātavū mentalitāti, volūdū, kulturu. Pēc Vāļsts naatkareibas atgyušōnas tagad aizvīn pīaug cereiba, ka jūs pyulīnī beidzūt vainagōšīs panōkumim. Šūs veiru vydā pulka katōļū goreidzīnīku. Tī ir veiri, kas gondreiz vīneigi smogajūs carisma, drukas aizlīguma, dažaidū cytu reakceju laikūs gōdōja par tautas volūdās un kulturas saglobōšonu, par vīnkōršūs ļaužu izgīteišōnu, grōmotu un avīžu izdūšōnu".

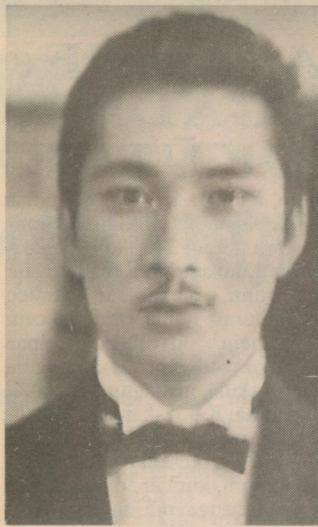
Sovū grōmotu Viktrs Trojanovskis sakomplektējīs nu trejom nūdalom, pyrmajā apvīnōtas literatūra un publicistika, ūtrajā — mōksla, trešajā — zynōtne, jys roksta: "Sīrsneigs paldis par prōteigim, lītīškim padūmim, vysaida cytaida veida paleidzeibu Ludzas rajona skūlu vāļdes pīkīšādātōjai Anastasijai Sergejevai, izgīteibas vāļsts īnspektorei Sarmītei Gutānei, Bārnu un jaunīšu

centra metodīkei Antonijai Tretjakovai, muzejīnīcom Zentai Gavriļčenko un Innai Jegorovai, rajona kulturas centra direktoram Pīteram Adrejam Baižam, bet īpoši mōkslas skūlas direktoram Ontonom Kūkojam".

Ir šai grōmotai arī konkrēts adresats — studenti, skūlu jaunōtne, pedagoģi, kulturas un cytu sferu darbīnīki, jēi var pīsaisteit vysu dzymtōs zemes patriotu uzmanību. "Cīneisim, mīļōsim Latgali, naļausim paneikt myusu nūvodam, kura doba, vēsture un ļaudīs ir patīsas apbreinas vārti!" — aīcynoj autors.

Vėl jys soka:

"Šaida veida pyrmpublicējumūs, naapšaubami, var īsagrīzītīs pa kaidai klīdēnai, naprecīzitatei, kaidam svoreigam momentam var byut paīts garum. Tōdēļ, klūsā cereībā uz atkōrtōtu izdavumu pōrradzamā nōkūtne, byušu patīsī pateiceigs par īkvīnu pīzeimi, precīzējumu, lobōjumu, papyldynōjumu".

INTA BAIBA NAPĪSAPILDĒJĪS SAPYNS

Nu kaida pōris mōjas lela aula kazahstanā Teleks Dosemjonovs īsarodōs uz Operas na baleta teātra skotuves, beja Filharmonijas mōkslinieciskais vadeitōjs, tod sekōja straujs pagrīzīns uz matnōtōju un byuvnīceības ceļtņu meistaru omotim...

Stōsta Teleks Dosemjonovs: — Asu dzimis kolnu aulā, tāvs krita frontē, mōte myra, kod beju vēl bārns un nūklīvu bārnu nomā. Kaidu dīnu tī myusus pōrbaudēja uz ritma izjyutu, veseleības stōvūklī un nūsyutēja uz horeografiskū vyduusskūlu Alma-Atā. Vuicējūs par baletdoncōtōju, kod beidzu skūlu, dorbs atsarodōs Abaja vōrdā nūsauktajā Operas un baleta teātri, kur aizritēja dauzi godi. Leningradā vuicējōs

orūdbreibu skūlā, kur satyku Jekaterīnu nu Preiļu puses — jei vuicējōs teātra nūdaļā. Kod beidžu sovas studejas, apsprecējāmēs, mani dorbā nūsyutēja uz jaundybynōtū filharmonieju par mōkslinieciskōs daļas vadeitōju strauji augūšā Kaspejas jyras krostā piļsātā Aktau, kur nūstrōdōju 8 godus. Pridzma divi dāli. Myra sīvasmōte, sīvastāvam vajadzēja paleigu saimnīceības vadeiōnā un Jekaterīna ar dālim pōrsacēle uz Preilim... Sekōja giminei.

Preili īprīcynōja ar sakūpteibu, lai ari jīmūs nav īvārojāmu arhitekturas ceļtņu, dōrzu. Pōrsakvalificējūs un strōdōju jaunā vitā un jaunūs apstōkļūs. Pošļaik ir tai, ka ni maņ, ni giminei nav vairs dorba ni jaunajos specialitātēs, ni uz skotuves. Vīns nu dālim vēl gimnazists. Voi kas varātu paleidzēt?

Attālis: Teleks Dosemjonovs J. Štrausa baletā "Pi zylōs Donavas", 1958. godā Moskovā horeografejas mōceibu īstōžu audzēkņu salīdōjuma laikā.

OSKARS SEIKSTS

PA MUNAM. PAR SEVI I SOVEJIM

Laikam sevīskuokuo latgališu poezējis paruođeiba ir tradīceju mantnīceībys tryukums. Kotra paauzde vysu suoc nu suokuma. Nu ituo nav pasagluobūsi ī fi, kurus saucu par sovejim — Valentīns Lukaševičs, Juoņs Ryučāns, Ingrida Tārauda, Normunds Dimants, tūlaik vēl ī Austris Kalmeņš, Jo... Nanūsaukts, bet sūplik asūšs ī Osvāldis Kravājs. Jys īr myusu vysu īskoluotuojs, koč ī pats vēl praktikants. Osvālda ītakums kotrā nu myusu īr sovaiduoks, bet nanūvīersāms.

Koč dieļ tuo vīn, ka dauzdz nu myusu jys īr īvadejs dzejā kai procesā, dzejā kai dobyš paruođeībā, dzejā kai kriterejā, dzejā kai bohēmā ī dzejā kai dzejā. Jaunūs ī pyrmūs latgališim vysod īr bejs dauzdz. Mihaēls Rots ī Augusts Smagars tāipat īr jaunī. Voi beja. Ir bejūsī. I leluokuo nalaime, nalaime dieļ tūs, kas īs aiz myusuma, na dieļ myusu pošu, īr tei, ka nak jau ī mes palīksīm tikai jaunī. Prīceigi skumeiga īr bīedeigi prīcynojuša zīņa.

Jamūt vārā latgališu kultūrpōlitiskū stuovūklī, poetam, lai jys īzalauzta da poetīskuo telpuma, īr jūoīt caurī baileigi gryutam, pādejam puorbauđīnu rotam. Storp dereigū ī pafīsū juoizlosa pafīsais. Pa Bodleram — dzejīs objekts īr vīneigi poša dzejā. Vyss puorejais īr publicīstīka, pavuiceīsona, ekskurs kultūrvīestūrē ī vyss kas grībī, tikai na poezēja.

Atbreiveiba nu tuo, kū Unamuno sauc par pseidopersonieibu, Bergsons — par slāgtū moralis kodeksu. Atbreiveiba nu atfīceibu ar konformīsmu (navys nonkonformīsmis, kas īr tys pats, vīn ar minusa zeimil) ī muoksleigu pruota konstrukceju, kam nav nīkaida sakara ar pasauli. Objektīvo realitate ituo vuorda popularnūzeimē laikam īr tei paruođeiba, kurai vysmozuokais sakars ar realitate. Poezeja īr trampīns līduojumam nabyufīnē, aizvuordīskūs bezgaleibi esīnēs.

Atsagrīzt apsūleitājā zemē, kuru mes nīkod naasam pamatuši. Vīn damiersuši, kai jū īraudzeit.

Pryuši laikam beja vyspoētīskuokuo tauta. Jūs nūlīcīns. Poets sēd īz palūdīzs, cikom pa jūo sātū stīgailej sveši. Navar reizē sēdēt pi guņskura ī vaicuoit nakī dīvapādu zeimu. Vīneiguo īzīma — pīsegt tam tū, kab kurs navīn da aizītu leidz teira ījai zvāigzdeī.

Arabs myusūs pošūs. Arabs myusim preteimā. Nasvīd guņs munā jūmtā, cikom mane nav sātā! Taidī īr atpēsteībys vuordi Dirgēlu "Alveju kolnā". Mes naasam pazīdī. Osvāldis saceitu, ka uperī vaira nav vajadzēigi. Ceļš ī metode jau īr paruođeitī. Ir bejs tys, kuruo dieļ var byut Dirgēlu Severīns Mežvydys ī Anīs Marejīs dzēdēņš, kuruo dieļ var byut Merso. Kotrā gadīni, myusu tautys, kai ī sevkurys cytus, pīlņesteiguo eksistenē nūsoka elastīgums, vareiba puorīt nu Ontuneja Rīkstāna Ašvoldā Dveīņvūvā. Nu Magazeīņa Ryučānā. I ūtrāižuok. Kai vuordam nu datīva lokatīvā. Kai komandā, kai organismā, kur kotram sovs darīņs.

Poets sēd īz palūdīzs. Rambers īr laimeīgs. Izlasejums īr tova dareīsona. Tautys īzdzīveīsonu pasoka juos dzīdnīcīskuos pusīs darīni. Akcenti ailē Rīje—Tarrū—Rambers. dzīdej, bet nazyna — dzīdej ī zyna — zyna, bet nadzīdej. Latgāļu poeta kai soćīalys byutnīs nazīņa īr Rambera šaubys. Švuorbuošonos myuža garumā.

Poets vēras pa lūgu. Var tāipat stuovēt pi duruvu ar ciervi. I taidū īr gona pi myusu. Latgališu poezējā jūs pat īr leluokums. Piec tuo var atsagrīzt atpakaļ īz palūdīzs. Tys īr gryušuok. Pret kolnu. Bet tei īr pazeime, piec kuruos īdēntīficej poeta. Sīmīlus īr nīksme piec svātuma, piec pagaisīnyuotuo raja. Par tū ka poets vysupyrma īr DA-SEIN. I jys nīkod nabyus Rīje. Tikai Rambers myužeigi myužūs da nuovīs. Voi otkon — prasme puorīt nu Rambera Tarrū ī atpakaļ? Napīpyldomuo olka.

Bet ī latgāļu poetam sovu olpu juokurynoj gunkurs, kur pryušim ī Augsdveīnys latgalim pasasiļdeit. Laikmata galera, ī mes jīmā ierkuoitojī. Mes asam vīns ūtra keilīnīki. Puorejā laikā mes varim byut dzejīnīki.

Pisaro saceja, ka gleznā pyrmaileigais īr palākuo kruosa. Kruosa, kuruos navā. Breivī laukumi, pa kurim īplyust nabyusameiba, aiziteinis dasadyurīņs. Sunyata. Poezejā pyrmaileigais īr klusums. Skapa, kuruos navā. Napasaceiba storp dūmom ī vuordim. Naverbalais. "U-MIEN. Dūmuošona, kas nav dūmuošona. Orientīri ritumu metafīzīkys dzūngļūs. Impresionīsmis. Heidegers. Dzenbudīsmis.

Kamī. Nuove kai vacuokuo muosa itymā ceļā. Nuove īzgluob nu konjunktīrīskuos verguošonys. Vīneiguo varamuo īr breiveiba atfīceībā īz nuovi. Rūbežsītuaceja īr īzciertums, vīta, kur īplyust gaismai.

Bet poezēja īr tikai redzīņpunkts, nu kura skaidrā laikā īr īsavētī naitēinis pakrastī. Naīzprītamuo asameību šveikstūna, slīepsneigu pasauļu nūdzīrdys. Lānuos eilenīs.

Naasameiba atsvalk, globojās, haiku estetikā sūplik atklusosmei vysod nūskumeiba. Avare princīps. Aīz pōisuma palīk vuordi kai šūrcūši glīmežvuoki, kas īguodynoj par napasokomū.

Duovyvnuos zīmu? Meikstūnīs leluo luopsta Nūrauš īdūmi.

Mīeneša īzīltais dzaltonums.

Lai ītū nīkīma, pošam jūopalīk par nīkū. Vuiceīsonuos saplyust ar pasauli, kurs nav nī lobs, nī švāks, nī taidīs ī nī itaidīs. Kurs īr taidīs, kaidīs īr, par tū ka nav taidīs, kaidīs jys nav. Bet tys īr vīn orientīrs. Kotrs ītī sovu ceļu, nav zynoms, kurs dagojys tyvuok. Kod pamoni, ka esi dasasnīdzs da klusuma, vari skaitēit, ka esi jū jau pagaisīnyuojis. Skumeiguo svātīlāime, kod saplyusti ar maigū pasauļa vysleīdzeību ī vīnaldzeību, īr zīds īz myusu Dīva oltora. Tys īr Dīvs, kam svareīgs īr bolsa trūksnīs, a na sacīni ī malnī šveikuojūmī lopā, navys rakstīni. Fenomeni, kas pasaruoda pi apzīnis horizonta.

Ryučāns reprezentatīvū dūmuošonu īzncynoj, sasinūt mozgūs cālūsakareību šnūrkus. Te sasapyn vysi piec pruotuma olkonī idiotī. Mierkfīceiguo dūmuošona īzspļau, kai ciuška sovu īndī atdūd klusuma zīdus. Vuordu nūstuošonys aba pauzīs īz vīerveitīs kaltejās. Aīcynuojums saukt lītys estājūs vuordūs nūzeimejī tikai tū, ka lītīm dalīks cytus, nīkpat mozadekvatus apzeimīņus. Nav svareigi, kaidā kruosā sātīmaljam galdeņi, jūs var meit ī puorheit. Svareigi, lai storp galdeņim byutu piec vareībys leluokys storpys. I vēl paradokss — bez sātīmalja navar īraudzeit tuo, kas īr aiz jūo. Klusuma bezdībīni storp asociacijom. Liecīņveida teksts.

Ryučāns īr poezējis amatīnīks. Nu tuo ītei īzsmolku vīnveīdeiba. Jys īr paruođeīs ceļu īz koņīnēntīm, kuryms pats nīkod nav bejs. Poezējis planeta īr opola, var īt īz austrumim ī tīkts Amerikā. Lōbuokajūs dzejījūs Ryučāna raibuo kaleīdoskopeja pamat vītu klusumam. Kai Valerī, Ryučānam jūosaljūdys nazynomim vuordim (okazānalīsmīm), par tū ka klausuos Magazeīņs — antīpoets. Vīn tai var pasavēt īz lītū "dūmuot ka munā sirdī nabyutu manis."

Nūvaicuoji meikstūnei. Voi jei vareīskūte sasiļdeit pādus. Zvāigznīs sabyrzušys snīgāinā paceplī. Atsagrīzīsona Egiptē. Otkon Prometejs ī jam pa pādīm, kai vysod, Pandora. Palnruškeitīs nūlīcīņs piec pusnakū. Dīvu upu paralelīsmīs.

Lukaševičs reikojās postmodernī. Dzenbua. Apgožē ratēņus ar ūobelīm ī verās, kaidīs ornaments īz asfalta veīdōjās. Guodošona piec sašauta putyna krisšonys. Kaita da smīerts. Dzīntārs nūdagušu piļsātu palnūs. Stykla pērlēitīs. Gadamers. Vys dieļ tuo Lukaševičam byutīskuok redzīs pasavērtys, kai dag Tebys, a voi nu kaitū kubicejū tuknesējī ceļtī jaunū Manhetenu. Tikai reši pa rešam pyrmaileigais jam īr acīm īsazeist gaismā, kas atspaitoj īzciertuma snīgā. Naīzturnamī. Kai vērfīs saulē. Kai bosom pa snīgu. Bet magnets pi horizonta.

Bez jaun(vac)pagluobīs karā par poezēju Lukaševičs spēleļ labi vīn agresīvuokys kaitys. Pūorstēiguma estetikā kai obligatam nūsacīnam palīkūt spēkā, autora pyrmaileigais darīņs īr nūgloboot vice versa pādus, īzvērtīņ grīzšonys formulū, aizciert atšīfra atklusosnu, kaba nīvīns naatrostu ceļa atpakaļ īz status quo ante. "Seppukūs" Valuks nūsadorboj ar apzīnīsku vysaiduoku poetīskūs stīlu dekomponēšonu, kū varātu saukt par poststrukturalū parodeju voi dekonstruktīvū (agresīvū) stīlizaceju. Lukaševiča poezējis laikim styprī romantīskais anturāžs (latgališu erotīskuo dzeja — ī, varbyut īr jūo lōbuokī dzejīļ, vysmoz meitīnis tī soka) nūruoda īz atsarasšonu postmodernīsmā periferejā. Jys īr voi nu pyrms, voi aiz ituos naskaidros rūbežzeimīs. Īsasokuse antīteīzīs nūlīguma stādēja (Kas īr piec postmodernīsmā, a? Pa munam, kas to leīdžeīgs heidegerīsmam ī budīsmam...) voi tikai vice versa zuopers? Grytus tai eīstam pasaceit. Varbyut tys vyspuor nav ruodeītuojys, kas pīmārojāms Lukaševičam, es vīn tai, raugu vysus jaunūs pabuozt kam kaidā nabejīs kūpsaucīņa ī pasavēt, cik kotrā nu jūs īr postmodernīsmā. Voi klusuma, kas īt piec tuo. A mož jūo ī nav vysā, kai Latgolā nav bejīs pīktuo goda revolucejīs (nu labi, mežu pagrīze ī Dvīnskā drupeit pastreīkuoja), kuru īntēnsīvi meklejī cīļu vīesturnīki. (Kai to tai — nav! Ka vajaguos, atrassīm!) Tot tai ī es, buožuš vysim vīersā ar tū, kas ruodīs byutīskōks pošam (vai tīcs pa rūkai), tu jau atīlaid maņ, Valuk! Aīz postmodernūs kaitū trūkšņa ī dekonstruātūs kultūrys arhetīpu bābelīskuos zvāguošonys vys dieļ tuo papleikštī Tōvs dzeīvais bolss. Vysmoz maņ tai dzērdīs. Tyvuok dagojys, es saprostu, ka tys nav taidīs klusums, kaidīs es gaīdeju. Tys byutu Tōvs klusums. Varbyut bītīs zūmuošona piec karnevalīskuo vīļčīņa nūīšonys. Akmīņu syltums. Salatu zaļš pavasars piec leīta...

Saltīm kū leīdžeiguo dora ī Tārauda. Nadrūšuok, bet romantīski. Kreitīšu engeļu īsavārtāis. Cik niu var paspēt redzēt krisdam. Maisa vīneigi īsadreīkstīņa prīca. Atsaluovis prīca runuot ī nasakaunēt par sovu dabīskū ī veseleīgū sīvītīsmu, par tū, kai vēirītīs dasaīstīk sīvītēi. Par itom teirajom ī kaismeigajom naktīm. Par rosāinīm reitīm, dzaltonīm purymim ī putekļojīm Latgolys celīm. Par gaīdeīšonu ī sagaīdeīšonu. Voi puor-sagaīdeīšonu. A ar īsadreīkstīšonu īr tai — bīdāklīs īr mīrs, lai dzeīvoj beigtāis... Antīteze, ūtrāis sūls, bet poezēja suocīs īr tīreze. Nabašnīks aīzjam gondreīž vysu poetīskū telpu. Moz kas palīk puorī, bet palīk. Lōbuokajūs dzejījūs.

Tys, kas mes asam, īr germaņu ībrukums Ruomā, postmodernāis destrukceījs akts. I nīule latgališu poezējis telpā īr pats galvonāis — vīta, kur spert sūlī, klājums. Latgališu literatūra īr paplātuse apvuoršņus jaunū koņīnēntu ījīmsonāi. Tī nīvīns nīkam natic. Vysi tīc vysam. Jaunī cylvāki, kas atsagrīz sātā piec myužeību garuos trymdys. Skumeīgs smāids. Cylvāka navare(avare) vysā īr pīlņeigi atsabreīvuot nu vajadzēībys piec dīvaklu. Dzeīvuot bez tīceībys īr tīkpat grytus kai elpuot Hīmalajūs. Bet vīn tūlaik kai rūka, kas vyslāik bejuse kulakā savylkta. Laime, kas nav panasama. Breiveībys napanasamāis vīglums.

Pyrmsbudīskuo (dieļ myusu — pyrmsheidegerīskuo) tradīceja zyna tikai vīnu dīvu īzncynuošonys veīdu — īzdmōjūtī jaunū. Navajag slapkaunuoit Dīva. Naasūšuo Dīva vītā palīk pūstums, nu kuruo var vīn raudzeit īzaraut. Vysmoz dzeīvam byunūt. Vajag atsabreīvuot nu vajadzēībys piec dīva. Vysleīdza kaida ī kur — Tebuos voi Holīvudā, Mekā voi Kremlī, Vatīkanā voi Volstrītā. I tūlaik īzgaīss, vysmoz pa pusei, koč īz šalēnis absurds ī naidīs, kas nadūd saplyust ar pasaulī vīnā vīnūmā. Padareit dīvu līku ī navajadzēiguo īte. Kū mozuok tevī vajadzēībys piec dīva, dū tyvuok tu esi dīvam. Juoizspļau aīzkūstāis ūobelīs.

Juobyun vīnam par Sartra Orestu, kurs pasajīmtu pasaceit, ka cylvāks — tei jau īr breiveiba. Lai mes nasavolkuotu vysu

dzeivī kai Kafkys mīernīks, vaicojūt piec piļs, kuruos varbyut vyspuorī ī navajag meklēt. Vīneigais eīstī filosofīskais vaicuojums — vaicuojums par pošnuoveību — īgīust sovaiduokuo formu. Tys īr vaicuojums par laimi. Kod nav tīceībys, nav absurda. Jaunū pasauļa īzjyutu var dēfīnēt kai nalaimeiguo. Pietate pret nazynomū — vīneiguo norma. Loba socialuo sakuorteiba īr taida, kur cylvāka (poeta) klusiejumu pījīm kai pīkīrīfīni. A švaka — kur klusiešona īzaver piec nūlīguma. Atkareīgs nu tuo, cik vīersumbuozeīga ī koņjunktūra ī īdeoloģeja.

Zalta ūobelī nu ezoterīskuo sada īzmuoneit īr gryuta līta. Napīteik ar tū, ka esi tīcs vydā. Juoteik ī ūorā. Var jau palīk īz vysa laikā ī — aizasaīmeībā, kur nav atbīlžu, par tū ka nav bejīs vaicuojumu. Tys īr tys, kū pasaceja ar buorzdu apauģūšais. Moksā par taidu īzāicīni var byut sova dzeiveiba. Ni vairuok, ni mozuok. Līduojums par bezkrosta myusim dāis atsagrīzt. Vysmoz, cikom asam dzeivī. I tūlaik jau svareigi — voi ī cik tu varies atnest nu fīnis īz īteini. Pagaisīnyuotājā rajā sazgtais. Vuords kai argusīskīs muitīkīs. Jys atījam vysu, poeta muoksla īr nūgloboot vuoreīgūs naesmīs zīdus tai, kaba jūs īznest caurī smolkajam verbalajam teīklam. Vuorda caurspeīdeīgums te ī obligats nūsacīņs. Fīntana ceļš. Meīstareība. Vīnu skāīšku maīa reitu gaila amazonka īz lepneīgys alazanu kēvīs juoja pa Bulonīs meža zīdūšajom alejōm. Grāngs. Kagana luosts. I Grebeņščīkovs.

Cylvāks īz zemis dzeīvoj poetīski ī dzeīvoj volūdā. Tū, kū zynuoja jau Efesys Heraklītīs, īguodynuoja Helderlīns ī kai jaunū pasaulredzīni sīņtezeja Huserls ī Heidegers.

Dzymtuo volūda īr vīneiguo, kurai caurī var īzasīst ī atnest aizbyuteību logosa sučēitīs ī dieļ cytu. Volūda kai myusu stypruo piļs ī cītums. Myusu sātys sīnys. Napuortrukta īr lūgu (ekstremā — suīcaida gadīni — ī durovu) vaicuošona itamā sīnā. Okazānaluo paglube īr pazeīme, kas soveīga vysai jaunajai latgāļu poetu audzei. Impuls ī nu līngvīstīsku pasvārūmū ī lvara magazeīņa. Piečuok atsakluoja, ka īteī jaunpaglube īr teira ī navaineīga, caurspeīdeīga, jei laīz sev caurī aizverbalū gaismu. Rūnās stykla dzeīvūli. Par tū ka jaunleksīka nav apšērviejuse ar subjektīvi objektīvom ī objektīvi subjektīvom nūzeimim ī polīsemanītkū koņjunkturu. Jai īr tikai vīna nūzeīme — poetīskuo. Okazānaluo paglube īr teira nu terminologīzacejīs ī lozungīsmā nuovynūšuos smokys. Tys īr pajīmeīņs, kai apmuoneit muitīku vuor-du. Cikom jys sasagīus... Vīneiguo nalaime, ka pošam var sajukt buramvuordī. Grīzt zoru, īz kuruo pats sīedi. Poezeja nu tuo nacīs, vīn pošā čūkst.

Poets kai īzlyuks, kai partizāns. Cylvāks kentars, undīne, Sīrīns, Alkonosts. Tot ī vyss. Baileīgys kaitys. Kai grībī byut vīņpus, esi gotovs īz Merso nūlīcīni. Ekvīlībrīstīka īz īdīotīzma rūbeža. Tīm, kas īr ar mani, byus mani vairuok par tāvu ī muotī mījuot. Ašnavuordi. Kaitys dreīžuok īz nuovi, nakai īz dzeiveību. Guojīs bez dīva, bez sātys ī bez puorfīceībys par ceļa pazeīzeību. Nu vysu efemerūs Vato galnīnīku vīn Zīls kaidu šaltī veīksmeigi leīvīnej īz pasauļa mōlys. I jys redz breīneīgūs muokūņus. Šaura stīdžeņa — pa lōbai kolns, pa kairai — bezdībīņs. Vīnā pusē Egipte, ūtrā jau Ruoma. Atbols ī īguodyņs par Dīva bejuseību ī vajadzēību. Senāīzmersta suope. Eīsuo strēiteī, kod līzdors nūsvītē eglīs stumbynu ī Sīzīfs īt zemē nu kolna piec sova akmīņa. Izradzāfī. Nūlamtī laimei.

Vēļ tikai paryugtuo pateīceiba tīm, kas gods nu goda nūdadzynoj myusejūs jersīkys. Poši mes tuo navārātū. Acteko prīsters, kas stota tautai pamest zīdūšu piļsātu ī aīzīt dzūngļūs. Moīsišs. Vīneigais ceļš, vīneiguo vareība, kai, dzeīvam byunūt, tyvuotīs svātumam. Kai, natyūt Dīvam, palīk par svātū. Ceļš bez gola. Lukaševičī nu Juoņa da Valentīna.

NORMUNDS DIMANTS CYKLS "DĀŽAIDI VEĻTĒJUMI"

Drangam

Nalēc ocūs ni Dīvam, ni cylvākim, lai nav jōlyudz pīdūšona. Nasasīn rūkas ī nāīslēdz sīkstā, lai nanūslpōsti. Sītīņs pa golvu īr tova nōve, ja tei tova mīlesteība. Mozgoj, cik vari, ī tevi mozgōs dyžan.

Meīlī Mīlesteību, komer jei vēl īr. Kod tei aīzīs, nabyus tev nīkō. Aīzaugs stygas, pōrplyuss grōvī, palīks rōve. Atnōks Nōve. Uzveīks Žālsīreība.

Andrim Šķēlem

Kod maīze pi varas nōks, Byus gryuši vērs zemes ī vīglī dabasūs. Maīze, maīze, naīzmerstī zīvs, jo tu naesī veīns.

Vondam

Nador gūni, Vond sīrds, komer tōs žālobōs. Ej zam naža, taipat apžālōs. Sīrds nav nu akmīņa nīvīnam. Nador gūni, nūdzēs zaltu, nūgloboj sudrobu, sprosta asi. Asi sprosta cylvāku ocūs. Cylvāku ocūs īīs sīrds.

Agram Dzepam

Kas pretīm ī, tam kēžu nav. Tys ocūs īsalyukoj, redz — tev sōp. Tam tovu sōpi aīznest grībīs, tam tovu Mīlesteību — īzpuškōt. Nīkō. Ceļš sudrobā. Ceļš zaltā. I svešō vaine ceļa molā napacaltō. Vēļ.

Arturam Vestīmapam

Bolts gareņš pa putīņa stygu Drauga nostu caur asīni nas. Sovu vōrdu nūlīk pi kōjom. Sovu sōpi aīzmerst, naredz. I butele laikā nav īzdzērāma. Nu cyta stōsta nōk.

ZEMTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDELĀS LAIKROKSTS

Dybnyōtōjs — A. Rancāna īzdevnīceība, posta īndekss — 3053.

Atbīldeīņs redaktors A. Rancāns

Masu īformacejas leīdžeļa registracejas aplīceība Nr. 1609, īznōk nu 1994. goda 30. decembra četrās reīzes mēnesī — pīktdīnōs. Izdeveja nūreīkīnu kōnts Latvejas Unībankas Preiļu nūdaļā Nr. 468425, kods 310101900. Izdeveja adrese: A. Upeīša īlā 3—49, Preilī, LV-5301, tōļrūņs 8-253-21516. I spīdīlksne, Līvījas Kalvānes datormakeīteīšona, īspīsta SIA »Latgales druka« Baznīcas īlā 28, Rēzekne, LV-4601. REDKOLEGEJA